

CULTUREEL

NIEUWS

INDONESIË 1950



OCTOBER 1950 JAARGANG 1 NO

1

CULTUREEL NIEUWS

INDONESIË 1950

Maandelijkse uitgave van de
Stichting voor de Culturele Samenwerking te Amsterdam
Redactie: J. J. Viottastraat 41, Amsterdam

INHOUD

October 1950

1. Voorwoord	1
2. De Nationale Culturele Conferentie te Djakarta	2
3. Prae-advies van Ki Hadjar Dewantoro	7
4. Prae-advies van prof. mr St. Takdir Alisjahbana	13
5. Prae-advies van Tisno Sumardjo	16
6. Prae-advies van prof. mr Sunario Kolopaking	20
7. De discussie	23
8. Resolutie	33
9. Enige persreacties	34
10. Ki Hadjar Dewantoro over het Cultureel Accoord	42

VOORWOORD

Cultureel Nieuws, een maandelijks documentatieblad van de Stichting voor de Culturele Samenwerking te Amsterdam, streeft er naar een algemeen overzicht te geven van het Indonesische culturele leven van deze tijd. Daar de dagbladen nog altijd over te weinig plaatsruimte schijnen te beschikken, kunnen zij niet die aandacht aan het zich steeds meer ontplooiende culturele leven van onze Unie-partner schenken, welke zij er wellicht aan zouden willen geven. Ook in de in ons land verschijnende documentatiebladen over Indonesië achten wij de cultuur stiefmoederlijk bedeed. Daarom verheugen wij ons thans een weliswaar nog bescheiden, maar allicht voor uitbreiding vatbaar blad te kunnen brengen, waarin wij zullen trachten, met behulp van de ons ten dienste staande bronnen van berichtgeving van Indonesische en Nederlandse oorsprong, de lezer en de Nederlandse pers een beeld te geven van de cultuur in het nieuwe Indonesië. Daarnaast hopen wij in de toekomst ook speciaal voor dit blad geschreven inleidende bijdragen te brengen van Indonesische en Nederlandse medewerkers. Ons eerste nummer is geheel gewijd aan de belangwekkende Indonesische Culturele Conferentie, die van 5 tot 8 Augustus jl. te Djakarta werd gehouden. De vertaling van de Indonesische bronnen werd verzorgd door de Balai Peladjaran Bahasa Indonesia, een afdeling van de Stichting voor de Culturele Samenwerking te Amsterdam.

DE NATIONALE CULTURELE CONFERENTIE TE DJAKARTA

Ondanks de aandacht die politieke gebeurtenissen in de laatste maanden hebben gevraagd, zoals de oorlog in Korea, de voorbereiding van de Indonesische eenheidsstaat, de mogelijke samenstelling van het nieuwe kabinet, de status van Nieuw-Guinea, heeft een gebeurtenis op cultureel gebied zich toch een plaats weten te veroveren op de voorpagina's van de couranten in Indonesië. Die gebeurtenis was de conferentie die van 5 tot 8 Augustus te Djakarta werd gehouden onder auspiciën van het Indonesisch Cultureel Instituut (Lembaga Kebudayaan Indonesia), waar als onderwerp de nationale cultuur en haar verhouding tot andere culturen werd behandeld.

Het is een hachelijke zaak een definitie te geven van het begrip cultuur. Nog moeilijker is het voor een Indonesiër een omschrijving te geven van wat onder het begrip „nationale Indonesische cultuur” verstaan moet worden. Het is niet zo moeilijk een omschrijving naar eigen smaak te geven, maar het is vrijwel ondoenlijk om een definitie te vinden, die iedere Indonesiër zal voldoen. Een van de prae-adviseurs van de conferentie, Ki Hadjar Dewantoro, is van mening dat de nationale cultuur alles omvat wat door de eeuwen heen in Indonesië op cultureel gebied is gepresteerd. Een andere prae-adviseur, mr Sutan Takdir Alisjahbana, ziet in de nationale cultuur datgene wat in Indonesië is gegroeid sinds het nationale bewustzijn is ontstaan. Misschien wel juist in verband met deze mogelijke tegenstellingen is „de cultuur” in kringen van intellectuelen en kunstenaars een geliefkoosd onderwerp voor discussies, artikelen, polemieken en conferenties. Reeds lang vóór de oorlog was dat zo, al waren de discussies toen van theoretische aard. Sedert 1945 evenwel, sinds in de Republiek Indonesia een zelfstandig nationaal leven aan het groeien was, kreeg het probleem van de nationale cultuur een bijzondere betekenis. Bovendien kreeg het een meer praktisch aspect: men voelde de behoefte aan vorming of op zijn minst aan definiëring van de eigen cultuur en sprak gaarne van de „opbouw van de nationale cultuur”.

Ook op deze conferentie is de bedoelde tegenstelling naar voren gekomen. De conferentie zowel als haar organisator, het Indonesisch Cultureel Instituut (Lembaga Kebudayaan Indonesia), vinden hun

oorsprong in een cultureel congres dat twee jaar geleden, in Augustus 1948, in Magelang werd gehouden. Het was georganiseerd door het Ministerie van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur van de Republiek Indonesia en werd ook grotendeels door dit ministerie bekostigd. Voorzitter was mr Wongsonegoro, die ook de leiding had van de conferentie in Augustus j.l. Er werden op het congres van 1948 niet minder dan twaalf prae-adviezen uitgebracht over uiteenlopende onderwerpen als: De cultuur en de opbouw van maatschappij en staat, Geestelijk leven en cultuur, Cultuur en opvoeding, Letterkunde, Toonkunst, Schilderkunst, Toneel en Architectuur. Prae-adviseurs waren o.a. prof. Sunario Kolopaking, Ki Hadjar Dewantoro, dr Abu Hanifah, de latere minister van O., O. en C. van de R.I.S. en Ki Mangun Sarkoro, de minister van O., O. en C. van de Republiek Indonesia. Door de uitgebreidheid en veelsoortigheid van de behandelde stof behoeft het niet te verwonderen dat de conclusies in het vage bleven. Er werden evenwel drie concrete wensen geformuleerd, en wel:

- a. de oprichting van een Indonesisch Cultureel Instituut,
- b. de stichting van een kunstacademie,
- c. de inrichting van een afzonderlijk ministerie van culturele zaken.

Op het congres werden voorlopig als voorzitter en vice-voorzitter van het Instituut aangewezen mr Wongsonegoro en dr Abu Hanifah. Van de drie wensen is tot dusverre alleen de eerste vervuld. Door allerlei omstandigheden, waaraan de politieke ontwikkelingen wel niet vreemd geweest zullen zijn, heeft het tot Februari van dit jaar geduurd vóór het Cultureel Instituut tot stand kwam. Het heeft de vorm van een vereniging, kent gewone leden, werkende leden, bijzondere leden, ere-leden en donateurs en verkrijgt daar inkomsten uit contributies, giften en andere wettige middelen. Beschermheren zijn: president Sukarno en minister-president Hatta, terwijl de ministers van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur van de R.I.S. en de R.I. als ere-voorzitter optreden, hetgeen aan de organisatie wel een zeer officieel cachet verleent.

Dit officiële cachet heeft in verschillende kringen en vooral onder de jonge kunstenaars enige tegenzin en terughoudendheid gewekt, omdat men via het Instituut een officiële inmenging vreesde in culturele aangelegenheden op het gebied waar men de kunstenaars souverain achtte. In elk geval is het een feit, dat in en om het Instituut hoofdzakelijk de oudere garde is gegroepeerd, terwijl de jongeren zich min of meer afzijdig houden.

De eerste grote openbare daad van het Cultureel Instituut is geweest het organiseren van de culturele conferentie te Djakarta. Men

had zich wat de stof betreft beperkt tot één centraal onderwerp, en wel „de nationale cultuur en haar verhouding tot andere culturen”, een onderwerp dat overigens toch ruimte voor zeer uiteenlopende behandeling toeliet. Tegenover het begrip „nationale cultuur”, waarover reeds een discussie mogelijk was, stelde men „andere culturen”, dat wat men in internationale zin zou kunnen opvatten en ook zou kunnen beperken tot „het Westen of de Nederlandse cultuur”.

In het prae-advies van Ki Hadjar Dewantoro, de voorzitter van de Taman Siswa, de vereniging van de nationale school, die verhinderd was de conferentie bij te wonen, is eerst het begrip cultuur in het algemeen behandeld, vervolgens de nationale cultuur en ten slotte de verhouding tot en het contact met het buitenland. Een vrij en soeverein volk moet, volgens Dewantoro, een direct contact onderhouden met de volkeren van de gehele wereld en zich niet binden aan een bepaald land; om die reden keurt hij het Cultureel Accoord met Nederland, dat op de R.T.C. is beklonken, af en noemt het een diplomatieke nederlaag van Indonesië.

De opvattingen van deze bejaarde verdediger van het Indonesische volkseigen waren reeds lang bekend. Een prae-advies van zijn hand voor het congres van de Taman Siswa in begin Maart 1950 te Djakarta gehouden, leidde tot een resolutie waarin het Cultureel Accoord werd verworpen. De vrijheid, vrijwilligheid en wederkerigheid, door de eerste vijf artikelen van het accoord gegarandeerd, worden, zo meent Dewantoro, door de bijzondere bepalingen van de volgende artikelen volkomen teniet gedaan, een betoog dat hij nog eens uitvoerig heeft gepubliceerd in een tweetal artikelen in het weekblad *Mimbar Indonesia* (zie elders in dit nummer).

Het is niet onmogelijk dat deze afwijzende resolutie van de invloedrijke Taman-Siswa-organisatie de organisatoren van de culturele conferentie heeft beïnvloed bij hun keuze van een onderwerp, dat logischerwijze het cultureel contact met Nederland en dus het Cultureel Accoord der R.T.C. aan de orde stelt.

Ook Tisno Sumardjo, de jongste in leeftijd van de vier prae-adviseurs, verwierp het Cultureel Accoord, omdat deze speciale band met een klein land te midden van de vele culturen der wereld de Indonesische ontwikkeling eenzijdig zou beïnvloeden.

Prof. Sunario Kolopaking liet het Cultureel Accoord onbesproken, wellicht omdat hij als Indonesisch gedelegeerde ter R.T.C. en als lid van de Culturele Commissie aan de totstandkoming van de overeenkomst heeft meegewerkt. Hij was van oordeel, dat de Westerse cultuur weliswaar vele goede elementen bevat, zoals het wetenschappelijk

denken, maar ook vele schadelijke, zoals het egoïsme en materialisme. Indonesië moet, aldus prof. Sunario, de moed hebben een eigen cultuur op te bouwen, nuttige elementen uit het buitenland over te nemen, maar schadelijke te weren.

Prof. Takdir Alisjahbana betoogde dat Indonesië ook in het verleden de invloed van vreemde culturen had ondergaan (de Hindoe-cultuur, de Islam en het Westen). Door de moderne ontwikkeling van wetenschap en techniek is de cultuur een internationale aangelegenheid geworden. Ook hij noemde het Cultureel Accoord niet, maar maakte daar een duidelijke toespeling op, in zijn raad ten opzichte van Nederland een objectieve houding aan te nemen, los van het sentiment, dat voortspuit uit minderwaardigheidsgevoelens. Hij wees er op dat de Nederlandse cultuur een uitingsvorm is van de internationale cultuur, terwijl een groot deel van de kennis omtrent Indonesië in de Nederlandse taal is vastgelegd.

De tegenstellingen die uit de prae-adviezen naar voren kwamen, werden bij de discussie, waaraan behalve Indonesiërs ook enkele Nederlanders hebben deelgenomen, nauwelijks verzacht en in enkele gevallen zelfs toegespitst. Het is dan ook van de commissie, belast met het opstellen der conclusies, een staaltje van knap redigeren en snel en doeltreffend onderhandelen geweest, dat de conferentie ten slotte een vrij concrete resolutie heeft opgesteld.

Men heeft de Indonesische cultuur geformuleerd als een organische eenheid, waarvan vorm en inhoud in overeenstemming moeten zijn met de moderne samenleving.

Tegenover het buitenland wil men een krachtige en actieve houding aannemen en in het bijzonder ten opzichte van Nederland en het Cultureel Accoord, dat men als zodanig aanvaardt.

Een en ander denkt men te bereiken door culturele overeenkomsten met andere landen, het plaatsen van culturele attachés bij andere regeringen en het uitwisselen van hoogleraren, studenten, kunstenaars, geleerden, steun aan creatieve krachten op cultureel gebied en het inrichten van musea, conservatoria, kunstacademies, bibliotheken enz.

Indonesië, voor zover dit door deze conferentie werd weerspiegeld, wenst zich open te stellen ten opzichte van het buitenland, maar het wenst ten opzichte van de buitenlandse invloed een actieve en critische cultuurpolitiek te volgen.

PRAE-ADVIES VAN KI HADJAR DEWANTORO

Ki Hadjar Dewantoro, eertijds Raden Mas Suwardi Surjaningrat, is lid van het Paku Alamse Huis te Djokjakarta, waar hij op 8 Mei 1889 is geboren.

Na de lagere school doorlopen te hebben, studeerde hij enige jaren aan de Stovia (School tot opleiding van Indische Artsen). In 1910 brak hij deze studie af om analist te worden, eerst op de suikerfabriek Banjumas en later bij de apotheek Rathkamp te Djokjakarta (1911-12). In deze jaren begaf hij zich op het politieke terrein door zich aan te sluiten bij zijn politieke geestverwanten dr E. F. E. Douwes Dekker en dr Tjipto Mangunkusumo. Met hen vormde hij het driemanschap van de eerste politieke partij in Indonesië, de Indische Partij (I.P.) Van 1913-19 vertoefde hij als balling in Nederland, waar hij naast zijn journalistieke werkzaamheden gelegenheid vond zich op het gebied van onderwijs en opvoeding de nodige kennis te vergaren. Daartoe volgde hij o.a. een opleiding tot het verkrijgen van de hulpacte lager onderwijs. Na zijn terugkeer sloot hij zich aan bij de Nationale Indische Partij, een soort herleving van de oude Indische Partij van 1912, in het hoofdbestuur waarvan hij al spoedig als secretaris optrad. In 1921 trok hij zich terug uit de praktische politiek om zich voortaan te wijden aan de behartiging en bevordering van het onderwijs en de opvoeding van de Indonesische jeugd op nationale grondslag. Hiertoe stichtte hij in 1922 het alom bekende Taman Siswa-Instituut, dat thans over 40 afdelingen buiten Djokjakarta beschikt met meer dan 20.000 leerlingen. Tijdens de Japanse bezetting behoorde hij tot de leidende figuren van de organisatie van het burgerfront, maar hij trok zich reeds spoedig uit het politieke leven terug. Aan de oprichting van de Republiek Indonesia heeft hij op zijn terrein een werkzaam aandeel gehad als mede-oprichter van het Komite Nasional, als minister van Onderwijs in het eerste republikeinse kabinet-Sukarno en als lid van het voorlopig parlement (K.N.I.P.).

I. Wat is cultuur en hoe ontstaat zij?

1. „Kebudajaan” (cultuur) betekent letterlijk „buah budi”, „vrucht van de menselijke geest”, en omvat innerlijk en uiterlijk de ethische zowel als aesthetische elementen, inhaerent aan de menselijke geest.
2. Cultuur ontstaat als gevolg van menselijke strijd, n.l. een strijd

tegen „tijd” en „plaats”, waardoor de cultuur van elk volk in de geschiedenis voortdurend van „vorm” en „inhoud” verandert.

3. Als resultaat van strijd, tegenstelling en wisselwerking tussen de mens als redelijk wezen en natuur en tijd, vertoont de cultuur niet alleen een ethisch en aesthetisch aspect, maar ook een aspect van vooruitgang in de betekenis van verlichting en veraangenaming van het menselijk leven.

4. Men moet echter bedenken, dat er steeds krachten zijn, zowel in natuur en tijd als in de menselijke natuur zelf (b.v. het instinct tot zelfbehoud), die de vooruitgang tegengaan en verstarring of decadentie of zelfs het afsterven van bepaalde cultuurelementen kunnen teweegbrengen.

5. Deze verstarring veroorzaakt soms chaos en verwarring, zeer ten nadele van het leven van het volk, en wanneer het volk dit realiseert, en er voldoende dynamische en revolutionaire krachten aanwezig zijn, komt er een geest van „revolutie” op, die zich steeds meer roert en uiteindelijk van een culturele revolte in een sociale revolutie overgaat.

6. Achteruitgang en afsterven in de cultuur zijn altijd af te meten aan bovengenoemde aspecten: het aesthetische en ethische niveau en de graad van vooruitgang in de zin van materiële beschaving.

7. Voor de ontwikkeling van een bepaalde cultuur is contact met andere culturen noodzakelijk: neem die cultuurgooederen uit het buitenland over, die de eigen cultuur verruimen en verrijken.

8. Elk contact moet van „associatie” worden omgezet in „assimilatie”, in de betekenis van „verwerken” en „bereiden” van elementen van buitenaf tot het een smakelijk en voedzaam nieuw „gerecht” en dus geen „copiëren” of naäperij is.

9. De nieuwe cultuurelementen moeten in harmonie zijn met de eigen cultuur; het juiste ogenblik moet worden afgewacht (gemeten naar natuurlijke en psychologische factoren) om de „evolutie” te vergemakkelijken, dat wil zeggen: een vrije ongebreidelde ontwikkeling zonder verstarring en chaos.

II. Nationale cultuur en haar ontwikkeling in Indonesië

1. Door de gelijke invloed van natuur en tijd, mensenlot en samenleving, milieu en geschiedenis, leven en omstandigheden, vormt de bevolking van een land — wanneer zij vrij en onafhankelijk leeft — steeds één staat, één volk en één cultuur.

2. Deze eenheid van cultuur betekent een uniformiteit van elementaire vormen en eigenschappen van het volksleven over heel het land, doch impliceert geen uniformiteit in alle geledingen en in alle

opzichten, want naast deze elementaire gelijkheid zijn er locale verschillen die een grote invloed hebben.

3. Deze locale verschillen zullen hoe langer hoe kleiner worden, wanneer het verkeer tussen de verschillende streken geestelijk en materieel gemakkelijker wordt. De ontwikkeling tot een eenheid van cultuur kan dan spontaan plaatsvinden of wel bewust versneld worden.

4. Bij het streven het ontwikkelingsproces te versnellen en te vergemakkelijken denke men aan de evolutie-wetten, o.a. dat gezonde en krachtige levenskernen zullen overwinnen (selectie) en eveneens aan wat in hoofdstuk I in het algemeen is gezegd.

5. Ook moet men niet voorbijgaan aan het bestaan van waardevolle cultuurelementen in de provincie en eveneens in de steden. De nationale cultuur is opgebouwd uit cultuurelementen uit de provincie, terwijl de locale cultuur weer gevoed wordt door de stedelijke beschaving.

6. Het menselijk leven op de gehele wereld, evenals de cultuur, vertoont de tendens zich tot een wereldeenheden te ontwikkelen, continu wat betreft het eigene, *convergent* ten opzichte van andere stromingen, *concentrisch* in één universeel verband, dus als een individueel lid van een wereldgemeenschap.

7. Het nationaal bestaan, dat één bepaalde kring vormt binnen een samenstel van concentrische sferen, is niet anders dan een bijzonder aspect van het menselijke en kan daarom nooit in strijd zijn met de beginselen van humaniteit.

8. Indonesië is altijd een eenheid geweest, zowel geografisch als historisch en cultureel. Hoewel gedurende de laatste 3½ eeuw de politieke macht in vreemde handen is geweest, is het toch nooit gekomen tot een intensieve „associatie” tussen ons volk en de buitenlanders.

9. Het contact tussen ons en andere volken, met de Nederlandse machthebber in het bijzonder, speelde zich alleen af — en dit tot op zekere hoogte — in het maatschappelijk verkeer en in het geestelijk leven (opvoeding, onderwijs, wetenschappen enz.). De uitwisseling van cultuur was geen „associatie”.

10. Door de verspreide ligging van ons land als een groep van eilanden heeft de Nederlandse machthebber met zijn „divide et impera” verdeeldheid kunnen brengen onder ons volk, zij het ook alleen uiterlijk; een innerlijk besef van saamhorigheid als één volk was steeds aanwezig.

11. Door de verdeeldheid van ons volk en mede doordat een direct verkeer tussen verschillende streken moeilijk was, is het proces van

onderlinge culturele beïnvloeding tussen de bevolkingsgroepen van deze eilanden sedert de Nederlandse overheersing ernstig belemmerd en gewoonlijk zelfs onmogelijk geweest (vergelijk hiermee het tamelijk intensieve verkeer in de tijd van Modjopahit, Çriwidjaja en voordien).

12. Na het herstel van de staatkundige en nationale eenheid door de Proclamatie van 17 Augustus 1945 zal zich stellig een proces van onderlinge toenadering van het volk van alle eilanden voltrekken; dit proces dienen wij te vergemakkelijken en te versnellen.

13. Ten einde reacties die het herstel van de culturele eenheid zouden kunnen bemoeilijken, te voorkomen, moeten wij niet aansturen op samensmelting van dingen die onmogelijk bij elkaar te brengen zijn. Het is voldoende een eenheid te bewerkstelligen in principiële dingen. Men houde rekening met eisen van „harmonie” en het „juiste moment”, zoals hierboven bedoeld (hoofdstuk I art. 9).

14. Laten wij als grondslag van de eenheidsidee vaststellen: *De Indonesische nationale cultuur omvat alle hoogtepunten en waardevolle cultuurgoederen uit de gehele archipel, zowel oude als nieuwe, die de nationale geest ademen.*

15. Intussen moet men bereid zijn:

a. af te zien van het bewaren van oude cultuurgoederen, indien zij de ontwikkeling van de mensheid belemmeren;

b. waardevolle oude cultuurvormen in stand te houden, eventueel gewijzigd, verbeterd en in overeenstemming gebracht met de geest van de nieuwe tijd;

c. alle buitenlandse cultuurelementen op te nemen in onze nationale cultuur, mits zij een verrijking betekenen van ons volksleven (hoofdstuk I art. 7).

III. Cultureel contact met andere volken

1. Het cultureel contact tussen Indonesië en andere volken vloeit deels uit de omstandigheden voort en wordt deels planmatig tot stand gebracht. De eerstbedoelde vorm van spontaan contact voltrekt zich gewoonlijk op „natuurlijke” en „psychologische” wijze, hoewel dikwijls in schijn, omdat aan de voorwaarden van een gave ontwikkeling niet is voldaan (zie hoofdstuk I). Een planmatig contact kan voordeel brengen, indien het gedragen wordt door goede bedoelingen en de weg van evolutie wordt gevolgd. Het kan schadelijk zijn, indien er andere bedoelingen voorzitten (gewoonlijk „imperialistische” of „kapitalistische”).

2. Een contact, dat van voordeel is geweest en onze cultuur heeft

verrijkt en verruimd, is onze confrontatie met het Hindoeïsme, de Islam en het Christendom.

3. Het is gebleken dat wij van de Westerse Cultuur alleen het materiële en rationele aspect hebben kunnen aanvaarden, doch deze zijn slechts op beperkte schaal verbreid, omdat de Nederlander steeds als „intermediair” fungeerde.

4. Niet alleen trad Nederland „imperialistisch” en „kapitalistisch” op, maar tevens belemmerde het elk direct contact tussen ons en andere volken; zodoende kwam de Europese en Westerse beschaving alleen via de Nederlanders tot ons, in de vorm van Nederlandse cultuur, welke onmogelijk gelijk te stellen is aan de Westerse cultuur, kwalitatief noch kwantitatief.

5. Bovendien oefende Nederland vanzelfsprekend een soort „censuur” uit en gaf alleen die dingen aan ons door, die zijn eigen land en volk niet schaadden in cultureel, politiek en economisch opzicht. Wij hadden niet de minste vrijheid om te schiften en uit te kiezen wat van belang voor ons was.

6. Dientengevolge hadden wij zeer weinig contact met andere Aziatische volken, waardoor onze cultuur werd afgescheiden van de rest van het Oosterse cultuurgebied en wij te zeer afhankelijk werden van de Westerse cultuur.

7. Nu wij een vrije natie zijn geworden, moeten wij in direct contact treden met alle volken om cultuurelementen te zoeken, die wij nodig hebben voor de opbouw van onze cultuur, *doch naar eigen keuze*, vrij van alle druk of dwang van buitenaf.

8. Hierbij moeten wij in principe geen onderscheid maken tussen het ene volk en het andere; onze keuze moeten wij in volkomen vrijheid geheel laten afhangen van ons eigen belang. Daartoe moeten wij zelf de cultuurmanifestaties van alle landen met een hoge beschaving onderzoeken en schiften; wij moeten ons niet voorbarig aan een bepaald volk binden.

9. Vanuit die hoek bekeken en op grond van bovengenoemde redenen, kunnen wij het Cultureel Accoord van de RTC beschouwen als een diplomatieke nederlaag van onze delegatie in Den Haag, die ons volk mogelijkerwijs nadeel kan berokkenen, niet alleen op cultureel, maar ook op staatkundig en economisch gebied¹.

10. Het accoord wordt voorgesteld als een overeenkomst, gebaseerd op vrijheid, vrijwilligheid en wederkerigheid, met als doel de vrije ontplooiing van de menselijke geest. Doch na de eerste vijf artikelen (waarin werkwijze en organisatie worden behandeld) volgen, te beginnen met nr 6, een aantal artikelen, waarin positieve begrippen als

„verplichting” en „afpraak” zijn neergelegd, welke min of meer de „vrijheid” en „vrijwilligheid” teniet doen.

Dat „wederkerigheid” genoemd wordt, heeft geen betekenis voor ons, maar is slechts van belang voor de Nederlanders, omdat dit hen in staat stelt om in ons land allerlei activiteit te ontplooiën, in het belang van hun eigen volk.

11. Wanneer deze belangrijke punten uit het Cultureel Accoord worden uitgevoerd, krijgt Nederland een ruime gelegenheid om een positie in te nemen als „semi-kolonisator” en zich te bemoeien met allerlei dingen als opvoeding en onderwijs, de Nederlandse taal, diploma's en universitaire titels, radio-uitzendingen, de benoeming van hoogleraren, boekencensuur, brochures, tijdschriften, dagbladen enz.

Conclusie

De Lembaga Kebudayaan Indonesia bestudere het Cultureel Accoord en streve er naar dat de Regering deze overeenkomst opnieuw in beschouwing neme, zo mogelijk met uitsluitende handhaving van de artikelen 1 tot en met 5.

¹ Men zie elders in dit nummer, waar Ki Hadjar Dewantoro uitvoerig over het Cultureel Accoord van de RTC schrijft. — Red. *Cultureel Nieuws*.



PRAE-ADVIES VAN

Prof. Mr ST. TAKDIR ALISJAHBANA

Prof. mr Sutan Takdir Alisjahbana, geboren in 1908 te Natal (Sumatra), is niet alleen een van de voornaamste voorvechters van de Indonesische eenheidstaal, de Bahasa Indonesia, maar ook een vooraanstaande litteraire figuur in Indonesië. Behalve door een dichtbundel Tebaran Méga (Uiteengeslagen Wolken, 1935) en enige romans, zoals Dian jang ta' koendjoeng padam (De kaars die nooit uitgedoofd wordt, 1932), Tak putus dirundung malang (Een reeks van ononderbroken tegenspoeden, 1935), Anak perawan disarang penjamun (Een meisje in een roversnest, 1936) en Lajar Terkembang (Met volle zeilen, 1937) werd hij vooral bekend als oprichter en hoofdredacteur van het tijdschrift Pudjangga Baru, dat op 29 Juli 1933 te Djakarta voor het eerst verscheen en nog altijd een van de voornaamste litteraire periodieken van Indonesië is. Voorts schreef hij een inleiding tot de Westerse wijsbegeerte, Pembimbing Kefilsafat (Metafisika I, 1946) en een grammatica van de Indonesische eenheidstaal, Tata-bahasa baru Bahasa Indonesia I (1949), terwijl hij een belangrijke bloemlezing van de Indonesische poëzie samenstelde, Poesi Baru (1945). Nadat hij aanvankelijk onderwijzer was geweest, werd hij in 1930 redacteur bij het Kantoor voor de Volkslectuur te Djakarta, alwaar hij, na in 1940 zijn studie aan de Rechtshogeschool te Djakarta te hebben beëindigd, werkzaam bleef tot de Japanse inval, gedurende welke tijd hij zich op de achtergrond hield en enige maanden de gevangene was van de Kempeitai. In 1943 werd hij lid van het Comité Bahasa Indonesia, dat tot taak had de Indonesische volkstaal aan de eisen des tijds aan te passen. Als hoofd van het kantoor van dit Comité begon hij aan de samenstelling van zijn bekende Kamus Istilah, de Indonesische termenlijst in afleveringen, waarvan de eerste in 1945 verscheen. In 1946 richtte prof. Alisjahbana de uitgeverij Pustaka Rakjat te Djakarta op, die behalve Pudjangga Baru ook het taalkundig orgaan Pembina Bahasa Indonesia en het populair-wetenschappelijk tijdschrift Ilmu, teknik dan hidup uitgeeft. Hij was hoogleraar in de Indonesische taal aan de Republikeinse Universiteit te Djakarta (1946-48). In Juli-October 1948 vertoefde prof. Alisjahbana een korte tijd in Nederland als deelnemer aan het Internationaal Filosofencongres te Amsterdam en als gast van de Stichting voor de Culturele Samenwerking.

1. Een volk als het onze, dat zijn souvereiniteit pas heeft herworven en geconfronteerd wordt met een sterk veranderd wereldbeeld, kan

zijn cultuurproblemen in de ruimste zin van het woord niet incidenteel oplossen. Het is van belang dat wij ons opnieuw verdiepen in het begrip en het probleem van de cultuur om zodoende tot conclusies te kunnen komen, die afgestemd zijn op het huidige (moderne) wereldbeeld.

2. Wat de mens onderscheidt van het dier is zijn ratio en zijn handen. Deze factoren zijn dan ook de grondslagen van de cultuur in het algemeen. De eerste factor is de capaciteit om te denken, terwijl de tweede het creatief vermogen omvat. Beide bevatten zij mogelijkheden tot de vrijmaking van de mens.

3. De verschillen op cultureel gebied tussen de verschillende volken vinden hun oorzaak in de wijze van denken, die op haar beurt weer bepaald wordt door de verschillende omstandigheden van plaats en tijd.

4. De geschiedenis van Indonesië kent vier duidelijk afgebakende perioden:

- I. De oorspronkelijke Indonesische cultuur, gebaseerd op animisme en dynamisme. De gemeenschap was communaal, in economisch opzicht autarkisch, verdeeld in kleine gesloten dorps huishoudingen, terwijl de regering patriarchaal-democratisch was.

- II. De Hindoe cultuur, die dezelfde basis had, echter meer gerationaliseerd (dit blijkt uit het bezit van een schriftsoort, het houden van vee en betere technische hulpmiddelen), meer georganiseerd (grote koninkrijken, met een ambtenaren-hiërarchie, een leger etc.), terwijl het individu meer op de voorgrond trad.

- III. De Islamietische cultuur, gegrondvest op:

- a. Het Semietische denken, met het besef van de afstand tussen God en de mens, die alleen te overbruggen is door tussenkomst van een profeet; een practisch ingerichte levenswijze.

- b. Het Griekse denken: rationeel, individualistisch en vrij.

- IV. De Westerse cultuur, die in wezen dezelfde grondslagen heeft als de Islamietische cultuur, het Semietische en het Griekse denken. De Westerse cultuur is echter veel verder gerationaliseerd en georganiseerd en veel individualistischer. Door haar geweldige vooruitgang in wetenschap en techniek heeft de Westerse cultuur alle andere culturen sterk beïnvloed.

5. Door de ontwikkeling van het verkeer te land en ter zee en van de communicatiemiddelen (radio, pers) is de wereld momenteel kleiner geworden dan bijv. het vorstendom Madjapahit.

In dit licht bezien heeft het cultuurprobleem in de huidige wereld

een gans ander aspect dan vroeger. Daarbij komt, dat de vooruitgang van de wetenschap (als product van het denken) en de internationale ontwikkeling van de techniek (als product van de ratio en de creatieve handen van de mens) het totale levensbeeld hebben veranderd en thans overheersen. Het ligt dus voor de hand, dat het cultuurprobleem opgelost dient te worden in wereldverband.

6. In verband met punt 5 moeten wij ons als jong volk zo volledig mogelijk openstellen voor de uitingen van de moderne cultuur, met de overtuiging dat op het culturele vlak geen vijandschap kan bestaan, slechts ontplooiing van de menselijke geest.

7. Nadat Nederland de souvereiniteit aan ons overgedragen heeft, moeten wij een objectieve houding aannemen, los van het sentiment, dat voortspuit uit een minderwaardigheidscomplex ten opzichte van het Nederlandse volk.

Dit klemmt des te meer, omdat de Nederlandse cultuur niet anders is dan een van de verschijningsvormen van de internationale cultuur, terwijl de kennis van ons land (en ook van onze cultuur) grotendeels in de Nederlandse taal vastgelegd is.



PRAE-ADVIES VAN TISNO SUMARDJO

Bekend als man van grote eruditie, vertaler van Shakespeare, o.a. van Hamlet, Romeo and Juliet, Macbeth, King Lear en The Tempest. Schrijver van korte verhalen, essays, gedichten en drama's. Een van zijn korte verhalen uit het blad Seniman en daarna in de bloemlezing Gema Tanah Air gepubliceerd, nl. Narcissus werd in een Zwitserse uitgave Die schönsten Geschichten der Weltliteratur opgenomen. Ook als schilder geniet hij enige faam.

1. Individu en omgeving

Alle menselijk vermogen kan worden verdeeld in twee categorieën: het materiële en het geestelijke.

De positie van het individu in een bepaalde tijd en omgeving wordt bepaald door de vraag, in hoeverre het in staat is vorm te geven aan zijn gedachten, gevoelens en dadendrang.

Tijd en omgeving vormen concentrische sferen — mogelijk tot in de vierde of hogere dimensies — waarvan de uitingvormen kosmos, wereld, volk (vaderland en samenleving) en individu zijn en waarvan het individu het brandpunt is.

2. Het eeuwige in de mens

Dit brandpunt zendt als een radiostation zijn golven uit naar alle dimensies, waar zij in aanraking komen met andere trillingen; omgekeerd kan het golven uit alle hoeken opvangen. In de praktijk betekent dit, dat de mens in zijn bepaaldheid (als Indonesiër bijv.) waarden uitwisselt — menselijke of religieuze — met andere mensen. Daarom zijn cultuur en kunst eeuwig en universeel, maar tevens nationaal en individueel. Daarom leeft de cultuur door alle tijden heen, omdat zij inhaerent is aan de mens zelf. De mens moet evenwel een waarlijk levende geest bezitten.

3. Democratie

Aan deze voorwaarde voldoet de Indonesische mens eerst sedert kort, na eeuwen van stilstand en „dood”. Daardoor is het Indonesische volk genoodzaakt de afstand tussen „dood” en „leven” gezamenlijk met één stap te overschrijden. „Met één stap” wil zeggen, dat verschillende trappen van vooruitgang in één schrede moeten worden bestegen; „gezamenlijk” wil zeggen „massaal”, dus een cultuur vóór

en uit het volk. Alleen op deze manier kunnen wij de volmaaktheid bereiken.

4. *Regeringsbemoeienis*

In dit streven mogen wij niet verdeeld zijn. Naar binnen mag er verscheidenheid zijn, doch naar buiten moeten wij „nationaal” zijn. Dit zou ik de „grote, nieuwe traditie” willen noemen. Zowel de lokale stromingen en culturen als traditionele waarden zullen stellig de belangrijkste elementen vormen voor de opbouw van deze „grote, nieuwe traditie”. Alles moet op een natuurlijke wijze groeien. De taak van de regering is deze groei te stimuleren en overkappend en regelend op te treden.

5. *„Realkultur”*

Voor zover de regering tegenover verschillende stromingen staat, staan deze schakeringen — politieke partijen, kunstverenigingen, verschillen tussen jongeren en ouderen — onder de vleugelen van de Pantja Sila (de Vijf Grondslagen), doch het beleid van de regering moet zo zijn, dat haar cultuurpolitiek en kunstopvattingen niet aan het publiek worden opgedrongen. De regering moet een dienend orgaan zijn. Van oligarchie, bureaucratie en conservatisme moet zij zich verre houden.

Voor de belangrijkste kunstuitingen van een hoog niveau moeten de aandacht van de regering hebben, bijv. de Javaanse danskunst, de schilderkunst en de moderne letterkunde. De cultuur die in onze maatschappij leeft, hetzij met een eeuwenoude geschiedenis, hetzij als een nieuw verschijnsel, moet gestimuleerd worden. Een mystieke samenleving moet tot realiteit gewekt worden.

6. *Drie belangrijke groepen*

Het grootste deel van het Indonesische volk is nog bevangen in animisme, mystiek, feodalisme van de geest en provincialistisch Mohammedanisme. De intellectuele leiders zijn nog niet verder gekomen dan een bepaald niveau van materialisme en Westers liberalisme. Figuren die universeel denken zijn met de vingers van één hand te tellen. De revolutie heeft in dit opzicht alleen geestelijke vooruitgang gebracht aan enige politici en een klein aantal kunstenaars. De materiële vooruitgang zal misschien binnenkort veel groter zijn. Daarom zullen de politici, kunstenaars en handelaars een voornamelijk rol spelen bij de verspreiding van de cultuur naar binnen en naar buiten. De andere groepen zullen beperkt blijven tot elementaire zaken.

7. *Invloed van het buitenland*

a. De „Realkultur” moet naar buiten en naar binnen gericht zijn. Wij

staan tegenover vele landen die hoger ontwikkeld zijn, met alle voordelen en gevaren van dien. Het Indonesische volk is, doordat zijn nationale karakter door klimatologische, geologische en historische factoren is beïnvloed, geduldig en statisch van aard en heeft altijd veel meer passief dan actief gestaan tegenover andere, aggressief-dynamische volken. De geestelijke revolutie en evolutie in de afgelopen jaren hebben bewustzijn gebracht, maar ook ontwrichting. Hopelijk zullen deze „puberteitsjaren” ons niet schaden.

b. Het cultureel accoord tussen R.I.S. en Nederland is schadelijk en gevaarlijk. Nederland, dat maar een heel klein onderdeel van de wereld uitmaakt, zal onze ontplooiing eenzijdig maken, terwijl zijn deskundigen de onze zullen „torpederen” en daarmee onze maatschappij.

c. De Indonesische experts moeten hun land leiden naar een evenwichtstoestand voor wat betreft buitenlandse invloeden. Duidelijk is de invloed van West-Europa op de intellectuelen en de Amerikaanse invloed op de semi-intellectuelen. Van oudsher bestaat er een invloed van India op de ouderen en in geringe mate ook op het volk in het algemeen. Feitelijk staan wij het dichtst bij de Oosterse wijsgeren, terwijl wij de Westerse filosofie en wetenschap en de Amerikaanse efficiency als nieuwe elementen kunnen opnemen.

8. *Beschouwing van de buitenlandse cultuur*

Bij het binnenkomen van buitenlandse cultuur in een land moet men nagaan:

- welke culturele stromingen zijn aanwezig?
- in hoeverre zijn deze in staat de stroom van buitenaf te weerstaan?
- de aard van die culturele krachten;
- hoe is de verhouding van de verschillende krachten?
- op welke manier moet men te werk gaan?
- wat is het resultaat?

9. *Onze verhouding ten opzichte van de wereldcultuur*

Wat betreft het culturele contact van Indonesië met de buitenwereld, kan, behalve het bovenstaande, het volgende gezegd worden:

Tot dusverre heeft de buitenwereld ons in vele opzichten beschouwd als een volk, dat juist de bamboe-speer voor de brengun heeft verwisseld. Allerlei landen wedijveren om hun cultuurproducten in ons land te importeren.

In verschillende opzichten, waarin wij ons op onze oude cultuur baseren, hebben wij reeds een hoge trap bereikt en behoeven en kunnen wij geen vreemde cultuur opnemen. Voor wat betreft de „nieuwe traditie” passen wij de meest efficiënte manier toe en

gebruiken wij, waar nodig, bouwstoffen van allerlei buitenlandse culturen.

In beide gevallen hebben wij mensen nodig, die „verzorgen”, „bestuderen” en mensen die „scheppen”. Voor verzorgen en bestuderen kunnen wij buitenlandse krachten gebruiken; de scheppende kracht moet zoveel mogelijk uit eigen nationale energie voortkomen.

De enige manier om Indonesië niet door een stroom van buitenaf te laten verzwelgen, is een redelijke kans te geven aan creatieve krachten, want deze krachten willen uiting geven aan de inhoud en de geest van hun leven, als een verworvenheid van de menselijke ziel. Dit is de diepste inhoud van de „menselijkheid” van de „Pantja Sila”.

En alleen de creatieve krachten kunnen stelling nemen tegen de buitenwereld; zij zijn de wegbereiders van een nieuwe cultuur. Dit kan evenwel niet op officiële wijze geschieden zoals men tegenwoordig dikwijls te werk gaat.

Zoals in punt 6 reeds werd aangeroerd, dringen politieke, economische en culturele vraagstukken zich op de voorgrond. Wij zijn voor een fait accompli gesteld door de politieke regelingen van R.T.C., Marshall-plan en U.N.O., die gezamenlijk Indonesië in de richting van het kapitalisme en de invloed van Amerika dringen. Dit heeft zijn weerslag op onze economische en culturele ontwikkeling en stelt imperialistische en reactionaire elementen tegenover onze idealen van vrijheid, democratie en sociale rechtvaardigheid.



PRAE-ADVIES VAN

Prof. Mr SUNARIO KOLOPAKING

Geboren op 15 October 1906 te Bandjarnegara en gehuwd met een dochter van de oud-rijksbestuurder van het zelfbestuur Mangkunegaran te Solo. Na zijn lagere en middelbare schoolopleiding in Indonesië te hebben genoten, vertrok hij in 1927 naar Nederland om aan de Universiteit te Leiden verder te studeren. Na zijn terugkeer in Indonesië werd hij benoemd tot lid van de economische staf van de Volkskredietbank te Djakarta (1933-40). In 1935 werd hij tevens lid en in 1942 voorzitter van de Indonesische Vereniging ter bevordering van de Volkseconomie. In 1940 volgde zijn benoeming tot docent in de letteren en wijsbegeerte te Djakarta, terwijl hij in 1941 leider werd van de Indonesische Vereniging van Academici. Tijdens de Japanse bezetting weigerde hij met de Japanners samen te werken. Van 1942-45 trad hij op als superintendent van de suikerondernemingen van de Mangkunegaran. Door zijn anti-Japanse houding kreeg hij moeilijkheden, in verband waarmee hij naar Djokja werd overgeplaatst en tewerkgesteld als hoofdamtenaar voor Economische Zaken en hoogleraar aan de Bestuursacademie. In October 1945 werd prof. Sunario lid van het werkc comité van het republikeinse voorlopige parlement (Komité Nasional Indonesia Pusat of K.N.I.P.). Na enige weken zitting te hebben gehad in het kabinet-Sjahrir van November 1945 werd hem in Maart 1946 op verzoek ontslag verleend, wegens een benoeming tot hoogleraar in sociologie en economie aan de republikeinse universiteit Gadjah Mada te Djokjakarta. Hij trad tevens op als voorzitter van de Juridische Faculteit. Bij presidentieel besluit werd hij in Augustus 1946 benoemd tot hoogleraar aan de Politie-Academie te Magelang. In October 1947 zou hij aanvankelijk als adviseur van de republikeinse delegatie aan de voorbesprekingen met de Drie Mogendheden-Commissie deelnemen, doch hij moest hiervan afzien in verband met zijn benoeming tot lid van de republikeinse delegatie voor de conferentie te Havana. In November 1947 reisde hij via Singapore en Bangkok naar Amerika, waar hij tevens een studie maakte van de industrie en het onderwijs. In Februari 1948 werd hij benoemd tot lid van de republikeinse delegatie voor de besprekingen met de Commissie van Goede Diensten. Hij was in Augustus-October 1949 gedelegeerde van de Republiek Indonesia op de Ronde-Tafelconferentie te 's-Gravenhage.

1. In de prae-koloniale periode (tot ongeveer 1600) stond de Indonesische cultuur — als totaliteit „bezit” en tevens „prestatie” van

de (Indonesische) mens, voortgebracht door zijn geestelijke krachten en door het proces van onderlinge beïnvloeding tussen individu en gemeenschap in het sociale leven — op een hoog peil (na gedurende ongeveer 1500 jaren in contact te zijn geweest met de Hindoe-cultuur) op alle gebieden van het leven (economie, politiek, filosofie en kunst), ofschoon de samenleving feodaal van structuur was.

2. De koloniale invloed (V.O.C. van 1600–1800 en het Cultuurstelsel) was zeer nadeelig en destructief van karakter.

3. Voortdurend heeft het Indonesische volk zich verzet tegen de koloniale overheersing, doch steeds moest het door verschillende oorzaken het onderspit delven, totdat de revolutie uitbrak in 1945. Op Java was het verzet tegen het Nederlandse imperialisme pas gebroken na de capitulatie van Diponegoro (1830) en in de Buitengewesten pas in 1920. Deze onderdrukking was mogelijk door dat de Nederlanders gebruik konden maken van de moderne techniek en de moderne organisatie, die sinds het begin van de 19de eeuw waren opgekomen.

4. Ook de moderne imperialistische politiek van na 1870 was zeer verderfelij, ofschoon zij niet meer zulke dwangmethoden gebruikten, verderfelij omdat de Indonesische mens en samenleving geconfronteerd werden met de problemen van de moderne wereld zonder daartoe de nodige scholing en voorbereiding te hebben ontvangen, evenmin als bescherming.

5. De economische en politieke nederlaag heeft een zeer nadelige invloed op de ontwikkeling van de Indonesische cultuur gehad.

In de maatschappij ontstond een feodaal-koloniale autocratie, die verlamdend en zelfs dodend werkte op de Indonesische cultuur.

De Indonesische mens en maatschappij werden zwak op alle gebieden van het leven: moedeloos, weltevreemd en zonder creatief vermogen, door dwang, armoede en onvoldoende kennis.

Inderdaad kan cultuur in het algemeen niet tot ontwikkeling komen in een onvrije en koloniale sfeer.

6. Na 1870 werd de Indonesische maatschappij nog gecompliceerder dan voorheen door de sterke toename van de bevolking en van het verkeer. Deze zelfde factoren hebben in de vrije Westeuropese staten geleid tot het ontstaan van een hevige cultuurcrisis; hoeveel te meer nog in Indonesië, dat plotseling voor een sociale overgang kwam te staan en als gevolg van de koloniale overheersing niet vrij was om zich op actieve wijze aan te passen.

7. Voor het Indonesische volk is het niet mogelijk en ook niet juist om de oude cultuur te handhaven, noch om de Westerse cultuur

in haar geheel af te wijzen. Bovendien bevat de Westerse cultuur universele waarden, die nuttig zijn voor ons volk zoals het wetenschappelijk denken. Daartegenover bevat de Westerse cultuur vele schadelijke elementen zoals het individualisme dat gemakkelijk in egoïsme kan overslaan, terwijl in de Indonesische cultuur vele factoren aanwezig zijn, die de vooruitgang belemmeren zoals de denkwijze die magisch-animistisch en emotioneel, sterk communalistisch en traditioneel-feodaal van aard is.

8. Als natie, die haar politieke vrijheid herkegen heeft, moeten wij nu streven onszelf vrij te maken op elk cultureel gebied (economie, filosofie, wetenschap en kunst).

9. Ten einde dit te bereiken dienen wij *een nieuwe cultuur te scheppen*.

Wij moeten de moed bezitten om elementen van de eigen cultuur, die de vooruitgang belemmeren, te verwerpen en omgekeerd de goede te waarderen en aan te kweken.

Voorts dienen wij sterk genoeg te zijn om schadelijke elementen van vreemde culturen af te weren en tevens open te staan voor vreemde cultuurelementen, die bevorderlijk zijn voor onze vooruitgang.

10. Slechts op deze wijze kunnen wij de geestelijke en materiële kracht verzamelen, nodig om een nieuwe cultuur te scheppen van hoog niveau op elk terrein van het leven (economie, politiek, wetenschap, filosofie en kunst).

Slechts op deze wijze zal ons volk in staat zijn zich als vrije natie te handhaven en een bijdrage te leveren tot de vorming van een menselijke samenleving en een wereldcultuur, die welvarend, sterk, rechtvaardig en waarachtig zullen zijn.



De discussie

De conferentie werd Zaterdagavond, 5 Augustus geopend met een receptie in de vergaderzaal van de gemeenteraad van Djakarta. De druk bezochte receptie werd bijgewoond door leden van Kabinet en Corps Diplomatique, door geleerden, kunstenaars en andere vooraanstaande personen.

Na het „Indonesia Raja” droeg N. St. Iskandar, de voorzitter van het Comité van Voorbereiding, de leiding over aan mr Wongsonegoro, de voorzitter van de Lembaga Kebudajaan Indonesia (Indonesisch Cultureel Instituut), onder welks auspiciën de conferentie werd gehouden.

Mr Wongsonegoro herinnerde er aan, dat deze conferentie een vervolg was van het cultuurcongres, dat op 20 Augustus 1948 te Magelang werd gehouden. Deze conferentie, aldus de voorzitter, heeft maar één probleem als onderwerp van bespreking, maar het is dan ook een kernprobleem. Nu wij onze politieke vrijheid hebben verworven, voelt men de behoefte aan vrijheid op ander gebied, op economisch en sociaal terrein bijv., maar vooral mag niet vergeten worden de ziel van de Indonesische mens, die zich gericht heeft op de strijd, maar nu op de opbouw van maatschappij en staat moet worden georiënteerd.

Vervolgens sprak de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, dr Abu Hanifah, die opmerkte, dat men in de eerste plaats diende te overwegen wat het begrip „cultuur” voor Indonesië betekent en daarna, hoe vorm en aard van de nationale cultuur zijn. Zoals op het Magelangs congres reeds is gezegd, is de Indonesische nationale cultuur een harmonische synthese van de streekculturen van Indonesië en de Westerse en Oosterse culturen, die invloed op Indonesië hebben uitgeoefend. Cultuur is een ruim begrip, dat zowel innerlijke roerselen als uiterlijke daden en handelingen omvat.

Na de pauze werd *Surja Wisesa* van G. Sinsu ten gehore gebracht. Gedichten van Ardjuna en Rivai Apin werden gedeclameerd en een één-acter van Utuy T. Sontani, *Bunga Rumah Makan* (Café-bloem), werd opgevoerd.

Zondagmorgen werd de conferentie voortgezet. Armijn Pané las het eerste prae-advies voor, dat van Ki Hadjar Dewantoro, die zelf verhinderd was.

De prae-adviseur stelt de vraag wát cultuur eigenlijk is en hoe de nationale cultuur in Indonesië zich heeft ontwikkeld. Hij bespreekt de problemen, ontstaan door contact met andere culturen, en ten slotte de resultaten van de R.T.C. te 's-Gravenhage.

Het Cultureel Accoord van de R.T.C., aldus dit prae-advies, kan men beschouwen als een politieke nederlaag van onze (Indonesische) delegatie in Den Haag, welke ons volk nadeel kan berokkenen, niet alleen op cultureel gebied, maar ten slotte ook op staatkundig en economisch terrein. De conclusie van de prae-adviseur is: „De Lembaga Kebudajaan Indonesia onderzoekte dit Cultureel Accoord en streve er naar, dat de Regering dit accoord opnieuw in beschouwing neme, opdat zo mogelijk alleen de artikelen 1 tot en met 5 van kracht blijven”.

Vervolgens verkreeg prof. St. Takdir Alisjahbana het woord om zijn prae-advies toe te lichten.

„Wij moeten het vraagstuk van onze nationale cultuur zo diep mogelijk trachten te onderzoeken, omdat vanwege de snelle vrijwording van ons volk in de laatste vijf jaren het gevaar is ontstaan, dat wij onze eigen kundigheid en bekwaamheid en onze eigen betekenis in de internationale wereld overschatten”, aldus verklaarde prof. Takdir.

De menselijke cultuur werd door Takdir omschreven als „het product van de samenwerking tussen de menselijke geest en zijn lichamelijke arbeid”. In de „geest” zijn dan tevens begrepen de godsdienst en de moraal. Hierna vroeg spreker zich af hoe het mogelijk is dat onder mensen, die toch in wezen gelijk zijn, overal een verschillende cultuur kan ontstaan. „De mogelijkheden zijn wel overal dezelfde, doch zij worden anders verwezenlijkt vanwege velerlei omstandigheden, waaronder de voornaamste zijn: de omringende natuur, het klimaat en verder de fysieke gesteldheid.”

In het kort beschreef spreker voorts de verschillende perioden van de Indonesische cultuur in het verleden, beginnend met het prae-Hindoeïstisch stadium, dat als „primitief” gekenschetst wordt.

Primitief betekent in dit verband een stadium van de cultuur, waarin men het schrift nog niet kent. De tweede fase werd ingeleid door de Hindoe-invloed, die tevens de kennis van het schrift bracht. Deze Hindoe-cultuur werd door spreker omschreven met de woorden van Betty Heymann: „Primitif in der Grundlage, in der Behandlungsweise Höchstkultur” (in haar boek *Studien zur eigen Art Indischen Denken*).

Later komt als derde stadium de invloed van de Islam, die een groter individualisme bracht.

Hierna kwam spreker op de invloed van de Westerse cultuur in Indonesië. Wij hebben te maken met een voortschrijdende integratie in de gehele wereld, niet alleen op politiek en economisch, maar ook op cultureel gebied. Inschakeling in dit proces is nodig, ook voor Indonesië en daarom vormt de Westerse cultuur voor ons een belangrijk verschijnsel. Deze Westerse cultuur staat thans voor een nieuwe crisis door de tegenstelling tussen Oost en West (Rusland en Amerika).

Spreker besloot zijn uiteenzetting met een beschouwing over de Nederlandse culturele invloed in Indonesië. „Onze haat en ons wantrouwen tegen de Nederlandse cultuur zijn sterk beïnvloed door politieke sentimenten en niet overeenkomstig het gevoel van eigenwaarde, dat een volk behoort te bezitten.” Spreker wees in dit verband op het voorbeeld van de overheersing van West-Europa door de Romeinen. „Toen de Romeinen met geweld verjaagd waren, hebben de bewoners van West-Europa zich gehaast de Romeinse cultuur over te nemen. Wij kunnen ons niet plotseling van de Nederlandse cultuur losmaken zonder ons zelf grote schade aan te doen. 99,9 % van onze intellectuele leiders vormen een product van de moderne Nederlandse cultuur. Dit verloochenen is ons zelf verloochenen. Wij zijn leerlingen van de Nederlanders. Tijdens de laatste oorlog hebben de Duitsers in Nederland terreur uitgeoefend en de Nederlanders hebben zich hiertegen bloedig verzet. Toch hebben zij na deze bezetting de culturele banden met Duitsland niet verbroken.”

„Velen van ons, die zich verzetten tegen alles wat Nederlands is, vechten om hun huizen hier in Indonesië, wanneer de Nederlanders vertrekken. Zij nemen vaak hun gehele huisraad over, toch ook producten van de Nederlandse cultuur. Nog altijd gebruiken degenen, die voorgeven anti-Nederlands te zijn, de Nederlandse taal en lezen Nederlandse boeken. Ik behoor tot een partij, die de resultaten van de R.T.C. heeft afgewezen, maar nu het eenmaal gebeurd is, heb ik geen bezwaren te zeggen, dat in het culturele accord vele voordelen voor ons kunnen liggen. Om die voordelen te bereiken moeten wij meer zelfvertrouwen hebben.

Ik betreur het, dat een negatieve houding vol sentimenten is doorgedrongen tot in de leidende culturele kringen in Djokja, zoals is gebleken in een interview van Dewantoro met Aneta, waarin deze zeide, dat de mensen in Djakarta nog koloniaal zijn. Als het waar is, dat de koloniale geest nog zo diep zit in het Indonesische volk, dan zal men dit in Djokja ook niet kunnen verbergen. De gehele culturele geschiedenis van Indonesië, de gehele kennis over ons land en ons

volk, ook op het gebied van economie, mijnbouw, veeteelt, enz., enz., zijn te lezen in Nederlandse boeken. De Nederlandse taal afwijzen zal ons daarom alleen reeds groot nadeel berokkenen.

Het is jammer, dat wij alleen de slechte eigenschappen van de Nederlanders schijnen te hebben overgenomen, namelijk hun onderlinge strijd, sectarisme, kleinzieligheid, enz., terwijl wij hun goede eigenschappen, namelijk hun ijver, organisatievermogen, nauwgezetheid, durf, deskundigheid, enz. tot nu toe niet overnamen, gezien de manier waarop wij momenteel nog werken. Velen van ons kiezen nog de gemakkelijkste weg zonder te werken. Zij praten veel zonder basis en zonder resultaten”, aldus prof. Takdir Alisjahbana in de toelichting op zijn prae-advies.

Hierna gaf de heer Tisno Sumardjo een toelichting en betoogde, dat het kolonialisme de ontwikkeling van de eigen cultuur heeft belemmerd. „Ofschoon wij culturele elementen bezitten van de Hindoeïstische en de Westerse culturen moet ons volk zelf vorm geven aan deze vreemde invloeden. De nieuwe Indonesische cultuur moet dus niet Westers, niet Hindoeïstisch zijn, maar een eigen karakter ontwikkelen.

Een vrij volk heeft het recht om zich een cultuur te scheppen, die overeenkomstig is met zijn eigen kundigheden en vermogens.

Dynamiek is tot op heden slechts een leuze gebleven. Culturele voordelen zijn slechts te bereiken uit eigen creatief vermogen. Hiervoor is nog geen gelegenheid geschapen en nog geen inspiratie ontstaan. Deze regering is nog steeds een na-aperij van de Japanners en de Nederlanders.

Het kleine beetje creatieve vermogen dat was vrijgekomen tijdens de revolutie, begint nu reeds statisch te worden onder invloed van onze tegenwoordige bureaucratie. Het is onze eigen schuld, dat vele wanproducten van de Westerse cultuur hier binnenstromen. Hieronder verstond spreker in het bijzonder wat hij noemde de „immorele Amerikaanse films”.

De Islam heeft in Indonesië het dogma gebracht, waaraan velen van ons volk zich thans houden. Men gebruikt de dogma's echter te weinig om de geest te voeden en te verrijken, doch men leert de dogma's slechts uit het hoofd zonder dat dit tot een geestelijke rijkdom en een creatieve inspiratiebron voert. „Ik signaleer deze toestand niet zozeer voor ons volk, maar voor onze regering. Ons volk kan dynamisch gemaakt worden. Dit is gebleken tijdens de strijd om de onafhankelijkheid. De regering dient met daden te tonen, dat zij hiertoe in staat is en niet slechts woorden te spreken. Zij dient met daden te tonen,

dat zij aan de strijd tussen non's en co's een einde kan maken.

Het volk, de arbeiders en de jeugd zijn creatief geweest in de revolutie. De bureaucratie heeft zich echter meester gemaakt van de resultaten van de revolutie, maar het volk leeft nog op hetzelfde peil. De inspanning van de leiders is nog zonder resultaat gebleven. Zij zijn statisch en reactionair.

De vooruitgang van een volk komt niet uitsluitend langs evolutionaire weg, doch langs revolutionaire weg tot stand en ik ben er van overtuigd, dat het volk eens met deze reactionairen zal afrekenen.

De leiders dienen in hun activiteit inhoud te geven aan hun leuzen.

De culturele deskundigen zijn van mening, dat de culturele erfenis van onze voorvaders dient gebruikt te worden. Ik ben echter van mening, dat het handhaven van de oude cultuur ons land imperialistisch zal maken. De nieuwe cultuur moet steunen op de Indonesische levensopvatting en geest.

Onze huidige letterkunde beperkt zich nog tot het beschrijven van het leven der mensen, zonder onderzoek en zonder tot de waarheid hiervan door te dringen.

Onze regering is nog geen eigenlijke regering, doch een „prae-regering”. Indien nu deze Lembaga Kebudajaan ook niet in staat is dit alles te inspireren en tot stand te brengen, dan is zij eveneens een „prae-lembaga”.

Hierna gaf prof. Sunario Kolopaking een toelichting op zijn prae-advies. Spreker begon met op te merken, dat hij voor alles eerlijk wilde zijn. De kern van het culturele leven, aldus meende prof. Sunario, moet bestaan in zuiverheid, oprechtheid en schoonheid.

In de voor-koloniale tijd (tot ongeveer 1600) was de Indonesische cultuur een totaliteit en het eigendom van de gehele Indonesische gemeenschap. Zij kwam voort uit de maatschappij en weerspiegelde deze volkomen. Het feodalisme was een product van de daaropvolgende Hindoe-invloed, ofschoon ook nog in deze tijd de maatschappij aan de cultuur deel had.

De Nederlandse koloniale invloed die daarop volgde, was zeer slecht. Voortdurend heeft het Indonesische volk zich verzet tegen de koloniale overheersing, totdat de revolutie van 1945 eindelijk de vrijheid bracht.

Ook de moderne imperialistische politiek van na 1870 was zeer verderfelij, ofschoon zij niet met dwangmethoden werkte, omdat de maatschappij en de Indonesische mens geen moderne opvoeding en weerbaarheid bezaten.

Voor het Indonesische volk is het niet mogelijk om de oude cultuur

te handhaven noch om de moderne Westerse cultuur af te wijzen. Toch zijn in de Westerse cultuur vele elementen, die ons kunnen schaden, bijvoorbeeld het individualisme, dat gemakkelijk tot egoïsme wordt, terwijl in de Indonesische cultuur vele factoren zijn, die de vooruitgang belemmeren, bijvoorbeeld het magisch-animistisch denken en het emotionele denken. Wij moeten trachten onze politieke vrijwording te vervolmaken met economische en culturele vrijmaking.

Zondagavond en Maandag werd op het Indonesische Culturele Congres de gehele dag besteed aan de gedachtenwisseling over de aan het Indonesische Culturele Congres uitgebrachte prae-adviezen.

Hierbij betoogde onder meer de heer Asmara Hadi, dat de Indonesische cultuur dient te worden gekenmerkt door een „proletarische houding”. De levenshouding van vele onzer cultuurdragers is verziekt. Het volk behoort in de eerste plaats economische vrijheid te verwerven en wel volgens de richtlijnen, gegeven in artikel 33 van de Grondwet van de R.I., namelijk door socialisatie, zo radicaal mogelijk doorgevoerd. Deze socialisatie dient gepaard te gaan met massa-opvoeding. De regering dient alle cultuurdragers positieve steun te verlenen. Dit betekent een actieve cultuurpolitiek voeren. Met betrekking tot het vraagstuk van de verhouding van de Indonesische cultuur tegenover vreemde culturen was spreker van mening, dat cultuuroverneming van buitenaf volkomen zijn instemming had.

De heer Hamka meende, dat Dewantoro in zijn prae-advies nog veel te veel aan het verleden blijkt te hangen. Bij het overnemen van nieuwe dingen is hij steeds veel te bang voor het ontstaan van verwarring. De cultuur ten tijde van Majapahit of Griwidjaja was slechts een met geweld opgelegde eenheid, waarop ook reacties gevolgd zijn. „Nationale eenheid”, zoals de laatste tijd wordt gepropageerd, is een „autosuggestie”. Voorts betoogde spreker, dat een synthese dient te worden gezocht tussen de intellectuelen en de godsdienstigen. De tegenstelling, die momenteel tussen beide groepen in ons land bestaat, moet verdwijnen.

Dr Sie Boen Lian ondersteunde het voorstel van Ki Hadjar Dewantoro om intensiever culturele betrekkingen aan te knopen met de omringende Aziatische landen als bijvoorbeeld India, China, enz.

Prof. F. Vreede zette uiteen, dat de moderne slogan „one world” zich beperkt tot de materiële cultuur. Eenheid in de geest kan slechts bereikt worden, indien alle volken trachten elkanders geschiedenis en cultuur te begrijpen.

De eenheid van cultuur tussen Oost en West, die zich momenteel in Indonesia voltrekt, heeft plaats in een tijd van hevige botsingen tussen

de beide grote wereldmachten Rusland en Amerika. Indonesië leeft op het kruispunt van deze strijd.

Er zijn twee mogelijkheden voor Indonesië: namelijk in de eerste plaats de totalitaire, die van de mens een machine maakt. De tweede mogelijkheid, die prof. Vreede de aangewezenen voor Indonesië acht, bestaat in het kiezen van de geestelijke vrijheid.

Voorts betoogde prof. Vreede, dat ook de arbeiders en de landbouwers deel moeten hebben aan de cultuur. Nog veel kan gedaan worden om de cultuurverspreiding onder deze groepen van de samenleving te bevorderen.

Pater dr P. Zoetmulder, die niet aanwezig was, had enige opmerkingen op schrift gesteld, die door de secretaris van het congres werden voorgelezen. Hij betreurde het, dat de taalkwestie zo weinig in de verschillende prae-adviezen was besproken. Indien de taal van de oude cultuur niet meer bestaat, dan kan men zeggen, dat wij ook afgesneden zijn van deze cultuur zelf.

Over hetgeen in de toekomst diende te geschieden, zeide pater Zoetmulder, dat thans een cultuurvernieuwing dient plaats te hebben. Bij deze vernieuwing mag echter het oude niet geheel verwoest worden. Bij het overnemen van vreemde culturen dient een keuze gemaakt te worden tussen hetgeen goed en slecht is. Overname van buiten is echter noodzakelijk voor de bloei van eigen cultuur.

Armijn Pané meende dat de vraag, hoe de houding van de Indonesische cultuur tegenover vreemde culturen dient te zijn, afhangt van de andere vraag hoe de houding van Indonesië is tegenover het buitenland. Volgens de heer Takdir moet Indonesië zich zo ver mogelijk openstellen voor buitenlandse cultuurinvloeden. Prof. Sunario Kolopaking verdedigt een actieve aanpassingspolitiek tegenover de vreemde cultuur. Takdir beziet de kwestie van buitenaf, niet van binnenuit. Hij vergeet dat in vroeger tijden wel degelijk creatieve krachten in onze eigen cultuur aanwezig zijn geweest, die op hun beurt invloed hebben uitgeoefend op de buitenlandse culturen, welke cultuur door Yamin is genoemd de „irama Indonesia” (rhythme van Indonesië).

Takdir legde bovendien voornamelijk het accent op de Nederlandse cultuur, terwijl wij van mening zijn, dat Indonesië moet openstaan voor alle vreemde culturen. Ik verschil van mening met prof. Sunario, omdat deze het samensmeltingsproces tussen de Oosterse en Westerse cultuur niet tevoren kan berekenen. Volgens mijn mening kunnen wij niet zeggen, dat wij bezig zijn een nieuwe cultuur te scheppen, doch de resultaten van het samensmeltingsproces als een nieuwe cultuur te waarderen. Wij dienen te beginnen met onze eigen cultuur te ont-

wikkelen en intussen de invloeden van vreemde culturen niet af te wijzen, waar vandaan die ook mogen komen.

Mr Moh. Yamin verklaarde het eens te zijn met de opmerking van pater Zoetmulder, dat de taalkwestie te weinig besproken is. Cultuur bestaat, aldus spreker, in een poging van de mens om de natuur te beheersen. Dit noemt spreker het *rhythme* van de mensheid (*irama manusia*). Revolutie kan deze „irama” niet vernietigen, integendeel zij werkt vruchtbaar op de cultuur. Spreker noemde hiervan drie voorbeelden.

In de eerste plaats wees hij op de hoge bloei van het Russische ballet van na de revolutie. Voorts zag hij in de eenheid van de Indiase cultuur een voorbeeld van hetzelfde verschijnsel. In dit land is de eenheid gegroeid uit de revolutie, die drie grote volken en culturen op elkaar deed stoten, namelijk de Arische, de Dravidische en de Mundaculturen. Als derde voorbeeld noemde Yamin de invloed, die de Indonesische revolutie heeft gehad op de bevolking van Irian.

Spreker is het eens met Takdir, wanneer deze zegt, dat het Nederlands als taal voor Indonesië zeer belangrijk blijft, aangezien zovele Nederlandse boeken onze eigen cultuur beschrijven. Het Culturele Accoord van de R.T.C. dient in de eerste plaats gezien te worden als een diplomatieke overwinning op Nederland.

„Men moet dit accoord zien op de achtergrond van wat Nederland ons aanvankelijk op dit gebied wilde opdringen. Een cultureel accoord zou echter ook gesloten dienen te worden met andere landen. Tot nu toe is hier niets van gekomen. Bovendien zouden wij zo spoedig mogelijk culturele attachés moeten aanstellen aan de verschillende ambassades. Een actieve cultuurpolitiek is tot nu toe niet gevoerd. Waar zijn onze eigen laboratoria, onze academies voor beeldende kunsten, ons eigen muziekconservatorium, enz.?”

De heer Jef Last sprak het congres in het Engels toe (hetgeen hem later een berisping van Takdir bezorgde)¹ en betoogde ingenomen te zijn met de bestrijding van de sentimenten door de heer Takdir: „Ik vrees echter, dat de sentimenten diepere wortels hebben dan Takdir meent. Die sentimenten steunen immers in de groeiende klassentegstelling in Indonesië. Dewantoro heeft gelijk, wanneer hij zegt dat de Nederlandse censuur een zeef was, waardoor alle revolutionaire en socialistische cultuur werd tegengehouden. Ik zie niet in waarom dit in de naaste toekomst zou veranderen. De officiële burgerij in Nederland is bijvoorbeeld niet geïnteresseerd in de kunst van de Spaanse revolutie tijdens de burgeroorlog of van de Amerikaanse negers en

slechts betrekkelijk weinig in de nieuwe nationale culturen van bijvoorbeeld India, de nieuwe Arabische staten en China.

Wat Nederland zal trachten te exporteren is aestheticisme en cynisme, dat twijfelt aan alle revolutionaire mogelijkheden en natuurlijk ons katholicisme. Ik wil geen pleidooi houden tegen Nederlands-Indonesische culturele betrekkingen, waarvan ik een groot voorstander ben. Ik wil ook geen afbreuk doen aan het betoog van Takdir, waarvan ik de moed bewonder, maar ik wil geen pleidooi houden tegen al te officiële betrekkingen en te eenzijdige belangstelling.

De Nederlandse cultuur is rijker dan de officiële export. Dit gevaar is des te groter, omdat een der sprekers terecht opmerkte, dat de groep in Indonesië die Nederlands spreekt, slechts 0,03 % van de bevolking omvat. Het is bovendien een zeer speciale klasse. Het gevaar dreigt, dat het Nederlands hier tot een soort geheimtaal wordt van die klasse met steeds meer uitdrukkingen en termen, die de massa niet verstaat.

Dit gevaar is alleen op te heffen door opheffing van de klassen-tegenstellingen en het algemeen volksonderwijs in een vreemde taal. Door te veel concentratie op de vreemde cultuur bestaat het gevaar, dat men blind wordt voor eigen cultuurwaarden of die cultuur te veel uitsluitend op de toppen ziet", aldus het betoog van Jef Last.

De heer Suradji betoogde, dat Takdir ten onrechte gezegd had, dat het communisme de ontplooiing van de cultuur in de weg stond. Dit is geenszins het geval. Het geeft integendeel de gelegenheid tot vorming van het denken van de mens en tot vooruitgang van de cultuur. Hij betreurt het, dat geen volledige analyse is gegeven zowel van de Amerikaanse als van de Russische cultuur.

De tegenstelling tussen beide landen is niet alleen een politieke, maar ook een culturele. Het is nu de tijd, dat wij tussen een van beide kiezen.

De Indonesische cultuur behoort eveneens te steunen op de volks-cultuur. Wij moeten in cultureel opzicht nauwe aansluiting zoeken bij Rusland en de Oosteuropese staten. Het Culturele Accoord met Nederland is niet nodig. Geschreven documenten helpen ons niet. De samenwerking moet vrijwillig gebeuren.

De opstellers der prae-adviezen kregen hierna de gelegenheid van repliek te dienen. Prof. Takdir Alisjahbana zette uiteen, in antwoord op verschillende sprekers, dat cultuur een organisch geheel vormt met als kern een „ordeningsbeginsel”.

Van Jef Last zeide spreker: „Hij kan beter in het Nederlands spreken. Dat begrijpen wij beter en bovendien spaart dat kostbare tijd uit, want dat behoeven we niet te laten vertalen. Het communisme,

zoals het in Rusland in praktijk is gebracht, beperkt en onderdrukt de geestelijke vrijheid en is dus remmend voor elke ware culturele ontwikkeling. De eenheid, die wij thans in cultureel en nationaal opzicht proclameren, is geen vrucht van Madjapahit of Mataram noch een erfenis uit een ander tijdperk van onze geschiedenis. Die eenheid is uitsluitend een product van de moderne tijd en is ontstaan als vrucht van Westerse beïnvloeding. Jef Last moet in de korte tijd, dat hij hier vertoeft, zich niet al te veel laten beïnvloeden door de glans van het nieuwe, dat hij hier ziet. Hij moet Indonesië vooral niet te idealistisch zien. De tekortkomingen ziet hij nog te veel over het hoofd”.

Prof. Sunario Kolopaking zegt evenals Yamin, dat het Cultureel Accoord van de R.T.C. inderdaad gezien moet worden als een diplomatieke manoeuvre, die bovendien in werkelijkheid een overwinning op de Nederlanders is geworden, als men ziet wat de Nederlanders aanvankelijk wilden voorstellen. Het accoord op zichzelf is in het geheel niet gevaarlijk. Het kan echter slechts voordelig worden als het goed in praktijk wordt gebracht. Spreker leverde critiek op Nederland, dat de verkeerde personen heeft benoemd in de gemengde culturele commissie. Waarom benoemde Nederland niet personen als prof. Kraemer, Gobée of bijvoorbeeld Jef Last? Ook van Indonesische zijde zijn niet de juiste figuren gekozen, zodat deze commissie tot nu toe geen resultaat heeft geboekt. De Stichting voor de Culturele Samenwerking noemde spreker door en door koloniaal van origine. Het is een product van Logemann en Beel en wordt gesteund door de Nederlandse regering en door het Nederlandse groot-kapitaal. Als de Stichting doorwerkt, zal zij de culturele samenwerking slechts in de weg staan.

De communistische partij zoals die in Rusland bestaat, kan volgens spreker slechts beschouwd worden als dictatuur.

Uit: *Merdeka* en *Nieuwsgier* van 7 en 8 Augustus 1950.

¹ Evenals Jef Last sprak prof. Vreede in de Engelse taal, volgens een afspraak met het bestuur van de conferentie. — Red. *Cultureel Nieuws*.

Resolutie

De conferentie formuleerde ten slotte de volgende resolutie:

De conferentie over de Indonesische cultuur, onder auspiciën en leiding van de Lembaga Kebudayaan Indonesia bijeen op 5, 6 en 7 Augustus 1950 over het onderwerp „De Indonesische cultuur en de buitenlandse cultuur”, gehoord de prae-adviezen van Ki Hadjar Dewantoro, prof. mr St. Takdir Alisjahbana, Tisno Sumardjo en prof. mr Sunario Kolopaking, indachtig de conclusies van het nationaal cultuurcongres van Magelang van 20 tot 25 Augustus 1948, gehoord de meningen van 19 debaters, waaronder vijf die tevoren waren aange-
wezen, geeft als haar mening te kennen:

1. dat in het algemeen de cultuur van elk volk een organische eenheid vormt;
2. dat in het bijzonder nu Indonesia een vrije en onafhankelijke staat is geworden, de Indonesische maatschappij zoekt naar een inhoud en vorm van cultuur, die in overeenstemming is met de wens van de maatschappij en de eisen van de moderne samenleving;
3. dat met betrekking tot de buitenlandse cultuur in verband met de vervolmaking en ontwikkeling van de Indonesische cultuur, het Indonesische volk zich op actieve en critische wijze een weg baant temidden van de invloeden van vreemde culturen;
4. dat de overeenkomst van de R.T.C. betreffende culturele samenwerking nog van nut kan zijn, mits in de uitvoering hiervan van Indonesische zijde een krachtige houding wordt aangenomen, die in overeenstemming is met de soevereiniteit.

De conferentie dringt er op aan bij samenleving en regering:

1. Wat betreft het buitenland: I. culturele overeenkomsten met andere landen te sluiten; II. culturele attachés te plaatsen bij andere regeringen; III. hoogleraren, studenten, kunstenaars, geleerden en toekomstige wetenschappelijke werkers met het buitenland uit te wisselen; IV. studenten naar het buitenland te zenden.
2. Wat betreft het binnenland: I. het aanbrengen van veranderingen in de samenstelling van de gemeenschappelijke culturele commissie; II. de ruimste gelegenheid te bieden aan de creatieve krachten om tot ontwikkeling te geraken; III. het vervolmaken van de uitrusting van

culturele instellingen als laboratoria, musea, conservatoria, kunstacademies, bibliotheken en wetenschappelijke instituten.

De resolutie werd opgesteld door een commissie uit de conferentie bestaande uit de volgende personen: Nj. dr Sutarman, Anas Ma'ruf, mr K. Purbopranoto, Raden Katamsi, mr Moh. Yamin, prof. mr Sunario Kolopaking, G. Siagian, T. Sumardjo, prof. mr St. Takdir Alisjahbana, Armijn Pané, D. Suradji en dr Bahder Djohan.

De resolutie is aangeboden aan de Regering van de V.S.I., de Volksvertegenwoordiging, de Senaat, het Secretariaat van de Nederlands-Indonesische Unie en de Unesco.



Enige persreacties

EENHEID VAN OPVATTING BETREFFENDE DE CULTUUR

Twee dagen en drie opeenvolgende avonden hebben onze „cultuur-experts” te Djakarta vergaderd.

Onder de aanwezigen zag men de zgn. jongere generatie en ook hen, die met recht gerekend kunnen worden tot de veteranen. Op de vergadering werd met man en macht gewerkt om eenheid van begrip en gedachte te bereiken, voornamelijk ten aanzien van het standpunt, dat wij ten opzichte van onze nationale cultuur en de buitenlandse culturen zullen moeten innemen.

Geen wonder dus, dat op die vergadering — waar verschillende generaties vertegenwoordigd waren — men in het debat de stemmen der jongeren hoorde naast die der ouderen, die soms zo conservatief waren en zo aan het oude vasthielden, dat zij — naar het oordeel van een der debaters — ons ten opzichte van het probleem van de cultuur in verwarring zouden kunnen brengen.

Aanvankelijk betwijfelden wij, of deze conferentie bevredigende resultaten zou kunnen leveren, doch boven alle verwachting werd uiteindelijk eenheid van opinie en standpunt met algemene stemmen bereikt, zowel voor wat betreft onze houding tegenover vreemde culturen, als ten aanzien van het ter R.T.C. gesloten Cultureel Accoord, dit laatste voornamelijk omdat wij als het ware voor een fait accompli waren geplaatst. Hoe het ook zij, eensgezindheid en overeenstemming zijn volkomen bereikt en dit feit is een uitermate belangrijke schrede naar nieuwe mogelijkheden, tot heil van het Indonesische volk.

Doch — terwijl wij, Indonesiërs, bezig zijn met de uitvoering van wat op de conferentie besloten is — dienen wij te bedenken, dat de vreemde culturen in feite maar heel weinig tot Indonesië zijn doorgedrongen, zowel in het koloniale verleden als in het heden, nu wij onze vrijheid hebben verkregen. Het voornaamste is, dat men bij alle culturele activiteiten, waarbij men in aanraking komt met buitenlandse culturen, beseft dat de Amerikaanse, de Nederlandse en de andere vreemde culturen in wezen vaak anders zijn dan men ze in Indonesië kent of ziet.

Jef Last zelf heeft bijvoorbeeld in zijn rede verklaard, dat de Nederlandse cultuur in wezen rijker is dan die, welke officieel in Indonesië wordt en is geïmporteerd.

Deze waarschuwing is niet zonder betekenis, want als wij opletten, zien wij ook in cultureel opzicht te veel snobisme en schijn, en — wat nog gevaarlijker is — er zijn ook mensen, die de cultuur als een middel gebruiken om politieke oogmerken te bereiken of hun eigen belangen te behartigen.

Wij mogen onze voorzichtige en waakzame houding ten opzichte van vreemde culturen — die door bepaalde groepen worden geïmporteerd — niet laten varen.

Uit: *Merdeka* van 9 Augustus 1950

INDRUKKEN VAN DE CULTURELE CONFERENTIE

Het weekblad *Spektra* gaf in zijn nummer van 17 Augustus jl. een uitvoerige beschouwing van „Marhaen” over de conferentie:

Wanneer het aantal receptiegangers beslissend is voor het succes van een conferentie, dan kan de heer Wongsonegoro tevreden zijn, maar als de belangstelling van de samenleving de doorslag geeft, dan heeft hij reden tot teleurstelling. Er waren vele „traditionele” deelnemers, maar weinig jongeren.

De vier prae-adviezen hadden het onderwerp der conferentie: „De nationale cultuur en haar verhouding tot de culturen van andere volken”, op verschillende manieren bekeken. Ki Hadjar Dewantoro kwam in een groot aantal stellingen tot de conclusie, dat het Cultureel Accoord der R.T.C. een diplomatieke nederlaag voor Indonesië betekende. T. Sumardjo wilde een democratische cultuur en is wars van buitenlandse invloeden als het Cultureel Accoord, die Indonesië in een bepaalde richting willen stuwten. Professor Sunario beperkte zich tot de verhouding tot het Westen en poneerde, dat de Westerse beschaving vele goede, maar ook vele schadelijke elementen bevat. Prof. Takdir Alisjahbana sprak voornamelijk over de moderne beschaving met haar wetenschappelijke en technische ontplooiing.

Wanneer „stijl” een eerste voorwaarde voor cultuur is, dan is professor Sunario ernstig tekort geschoten door de „stijlloze” manier waarop hij anderen bespote en becritiseerde. Hij raadde een der andere prae-adviseurs, T. Sumardjo, aan, bij hem te komen studeren en een scriptie te maken over de „corrupteur van de geest” Noto Suroto; hij daagde Asmara Hadi uit het marxisme met de Pantja Sila te confronteren, hij bespote de „politieke jongleurs” die waren „overgelopen”, hij poseerde als iemand die het volk kende, wat allemaal de indruk wekte, alsof hij de cultuur beschouwde als een monopolie van academici en professo-

ren. Een en ander werkte als een boemerang, daar Sumardjo op zijn beurt professor Sunario uitnodigde bij hem literatuur en schilderkunst te komen studeren, waarbij hij hem „ambtelijk snobistisch” noemde.

In stelling 7 van zijn prae-advies had prof. Takdir gezegd, dat Indonesië zich moest ontdoen van het sentiment ten aanzien van Nederland, dat voortspoot uit minderwaardigheidsgevoel. De schrijver St. Nur Iskandar meende, dat dit sentiment onmisbaar was voor de vrijheidstrijd.

Takdir beaamde dit voor zover dit sentiment te juister tijd en plaats aanwezig was. Daarbuiten was het irrationeel, zoals op deze conferentie, waar een Nederlander, Jef Last, in het Engels moest spreken, omdat men geen Nederlands, de taal van een koloniaal-imperialistisch volk toestond, terwijl men geen bezwaar had tegen de taal van een andere, grotere, koloniale mogendheid. Deze maatregel werd nog irrationeler, doordat een samenvatting van de Engelse toespraak in de Bahasa Indonesia vertaald moest worden.

De Nederlandse schrijver Jef Last was van mening, dat het sentiment toch nuttig kon zijn, maar niet tegenover de Nederlandse cultuur, maar tegenover een cultuur die door de kapitalistische klasse van Nederland wordt gedragen. De officiële Nederlandse cultuur is volgens spreker geen goed medium voor oriëntering op het Westen, want ook op cultureel gebied wordt alleen datgene geëxporteerd, wat het Nederlandse belang kan dienen.

Ook Asmara Hadi sprak over „klasecultuur” door te poneren, dat iedere beschaving gedragen wordt door de heersende klasse. Thans zou in Indonesië de proletarische klasse de cultuur moeten bepalen. Hadi zag geen vooruitgang van de cultuur, zolang het volk nog honger leed. Cultureel leven was slechts mogelijk, als de sociaal-economische voorwaarden daartoe zijn geschapen; daarom drong spreker aan op uitvoering van art. 33 van de grondwet van de Republiek Indonesia (over de volkswelvaart).

De hoogtepunten van het prae-advies van prof. Takdir Alisjahbana, naar de mening van *Spektra* het meest gedegen van de vier prae-adviezen, waren de artikelen 5 en 6. In art. 5 zegt hij, dat in de moderne tijd het probleem van de cultuur alleen in wereldverband kan worden opgelost. In art. 6 poneert hij, dat Indonesië zich zo wijd mogelijk moet openstellen voor moderne cultuur-uitingen, op grond van de overtuiging dat op het culturele vlak geen vijandschap bestaat. Hiermede heeft Takdir een zeer ruim en positief humaan standpunt ingenomen.

Hij werd aangevallen door Armijn Pané, die hem er van beschuldigde

vreemde culturen in Indonesië te willen overplanten. Armijn stond hierin achter professor Sunario, die een actieve houding ten opzichte van vreemde invloeden had bepleit.

Takdir riposteerde, dat men alles in organisch verband moest zien. De wereld vertoont een tendenz tot eenwording in cultureel opzicht en van die eenheid is de Indonesische cultuur een onderdeel, een bijzonder aspect.

Uit de resolutie van de conferentie kunnen wij weer de conclusie trekken, dat de conferentie eigenlijk niets nieuws heeft opgeleverd, aldus *Spektra*. Alles waarop wordt aangedrongen hebben we al zó vaak gehoord bij interviews of in dagelijkse uitspraken van de minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur, die een werkplan heeft, dat in het algemeen nauwkeurig met de aanbevelingen van de conferentie overeenstemt. Sommige punten zijn reeds in uitvoering, zoals de uitzending van kunstenaars en deskundigen. Daarom moeten wij de conferentie beschouwen als het „bijvullen van benzine”, om de auto van het ministerie wat vlotter te laten lopen.

CULTUUR IN THEORIE EN PRACTIJK

Een theorie ontstaat, wanneer men bepaalde argumenten verzamelt om een bepaalde idee te ondersteunen. Door vast te houden aan de libido sexualis en bepaalde voorbeelden als bewijs aan te halen heeft Freud de theorie van de psychologie van het onderbewuste opgebouwd; met de idee van de arbeid als de ziel van de productie is Marx tot de theorie van de klassenstrijd gekomen; door de zuiverheid van het Arische ras te beogen is het nazi-regime tot de vergoding van het Duitse volk gekomen. En deze theorieën worden systemen, wanneer zij consequent in praktijk gebracht worden.

Ook over cultuur wil men theoretiseren en daarbij komen termen als „Westerse beschaving” en „Oosterse cultuur” op. Van de Westerse cultuur wijst men eigenschappen aan, die naar men meent sterk op de voorgrond treden in het leven van Westerse volken en eveneens worden in de Oosterse cultuur eigenschappen aangewezen, die in het oog springen als algemene trekken van Oosterse volken. Dat deze indeling in algemene zin bruikbaar is, bewijst tot op zekere hoogte haar juistheid.

Maar wanneer wij verder kijken, blijkt deze indeling volkomen theoretisch te zijn en haar juistheid maar zeer betrekkelijk. Wat de Westerse cultuur genoemd wordt, bevat vele elementen, die ook in het Oosten

voorkomen en die zelfs als specifieke Oosterse eigenschappen beschouwd worden en omgekeerd.

Het onderscheid tussen Oosterse en Westerse beschaving heeft men vroeger gaarne zo groot mogelijk voorgesteld, alsof zij volkomen verschillende culturen waren zonder aanrakingspunten, die men zelfs van elkaar afgezonderd diende te houden, opdat zij elkaar niet zouden „besmetten”.

Waarom heeft men deze tegenstelling toch geschapen? Tot de tweede wereldoorlog kon men zeggen dat de gehele Oosterse wereld een kolonie van het Westen was. De Westerse volken waren overtuigd van hun overmacht en die was dan ook in vele opzichten een feit, vooral in het materiële.

In zijn zwakheid was het Oosten machteloos. Gelegenheid om het Westen te evenaren had men als onderworpen volk niet. Niet omdat er geen overeenstemming bestond, of omdat men niet wilde of om speciale Oosterse overwegingen, maar omdat het niet mogelijk was. In feite waren er toen in de Oosterse mens eigenschappen aanwezig, die men als Westerse elementen beschouwde, maar zij hadden geen gelegenheid om tot uiting te komen. En kreeg het Oosten in die tijd de gelegenheid om zich in aanraking met het Westen naar behoren te ontplooien, zoals het geval was met Japan, na de restauratie van 1870, dan suggereerde dit nog niet een anderszijn van Oost en West.

Maar wat gebeurde er? Het Oosten, in zijn zwakte, ontwikkelde de filosofie, dat zwakte goed was en, wat nog erger was, dat kracht slecht was. Omgekeerd kwam het Westen met de filosofie: natuurlijk is het Oosterse karakter goed, het moet niet verwestersen, hoewel de Westerse beschaving ook goed is, want Oost en West kunnen elkaar niet ontmoeten. En in zijn hart dacht het Westen: Slaap maar voort in je verheven droom, dan kunnen wij onze macht handhaven.

Over het Oosten en het Westen is veel geschreven, ook in Indonesië, door Nederlandse cultuurhistorici. Ook in Indonesische kringen werden in de jaren 1935-1940 soms heftige polemieken gevoerd door Sutan Takdir Alisjahbana, Ki Hadjar Dewantoro en dr Sutomo; zelfs op congressen in Sukabumi en Magelang in 1946 en 1948 en op de culturele conferentie in Augustus van dit jaar, moest worden gesproken over de vraag wat cultuur is en over het probleem Oost en West. Ten slotte heeft men het probleem vereenvoudigd tot het onderwerp: de Indonesische cultuur en buitenlandse culturen. Dit probleem is reëler dan de kwestie Oost-West, want men kan niet meer zeggen, dat Indonesië nog in een droomtoestand van „de Oosterse cultuur” leeft, zoals de koloniale geleerden betoogden, en men gelooft niet

meer dat de Westerse cultuur alleen kan bloeien in het Westen.

En wij mogen verwachten dat wij over enige tijd op een reëler wijze en vrij van sentiment zullen kunnen praten over de cultuur van de Indonesische mens.

Wat is die cultuur van de Indonesische mens? Hierboven hebben wij gezegd, dat een theorie ontstaat door het naar voren brengen van bepaalde argumenten ter ondersteuning van een bepaalde idee. Maar door die argumenten naar voren te brengen, dringen zich andere elementen aan ons op, die misschien niet minder nuttig zijn voor de ontplooiing van de mens. Door vast te houden aan het Oosters karakter, wat in theorie juist is, negeren wij praktische mogelijkheden voor de Indonesische mens, die groter en ruimer zijn. En zonder de theorieën te verwerpen die door verschillende prae-adviseurs zijn geponeerd op de Augustus-conferentie, ondersteunen wij de aanbeveling van Sumardjo, op dezelfde conferentie, om te trachten „Real-kultur” te behartigen. Alles wat aanwezig is of ontstaan kan als levensuiting van de cultuur van een vrij Indonesië moet aandacht hebben en verzorgd en aangewakkerd worden, zodat onze cultuur innerlijk vruchtbaar wordt, zonder vrees eigen karakter te verliezen door invloeden van buiten, daar deze invloeden juist aangewend moeten worden om het eigen karakter te versterken.

H. B. JASSIN

Uit: *Mimbar Indonesia* van 2 September 1950



Congres-Varia

WEET U

- dat op de Culturele Conferentie veel oude clowns zijn opgetreden?
- dat dr Purbotjaroko een demonstratie heeft gegeven van zijn talent à la miss Tjitjih,
- dat Hadji Abu Bakar van het Ministerie van Godsdienstzaken ook aanleg voor clown heeft,
- dat het volk thans wordt onderdrukt door de intellectuele elite,
- dat de regering statisch is en het volk dynamisch,
- dat professor Kolopaking aan Sumardjo de raad heeft gegeven bij hem college te komen lopen en dat omgekeerd Sumardjo Kolopaking heeft aangeraden bij hem letteren en schilderkunst te komen studeren,
- dat Kolopaking, die een hekel heeft aan het mystiek-mysterieuze, een nieuwe naam heeft aangenomen, Sanyata Vyayanama, een naam die mysterieus-magisch-animistisch is en beïnvloed door het traditioneel-feodale denken,
- dat Kolopaking, een telg uit een feodaal geslacht, die erkent de ziel van een proletariër te hebben, op passieve wijze zal strijden en alleen adviezen zal geven, indien Amerika eventueel Indonesië onderwerpt,
- dat de Pantja Sila voor 80 procent een product is van de hand van de marxist Asmara Hadi,
- dat de Nederlandse socialist Jef Last op de conferentie niet de koloniale taal het Nederlands wilde spreken, maar de koloniale Engelse taal gebruikte,
- dat sinds Indonesië onafhankelijk is, de Indonesiërs de Nederlandse taal meer spreken en meer Nederlandse boeken lezen dan in de koloniale tijd,
- dat mr Yamin houdt van magische begrippen en theoriën over menselijk rythme, volksrythme, wereldrythme,
- dat hij vergat te spreken over het rythme van Gadjah Mada, dat naar zijn gevoel zou moeten trillen van Modjopahit tot de Philippijnen, Malakka, Madagascar en het Paaseiland?

H. A.

Uit: *Spektra* van 10 Augustus 1950

KI HADJAR DEWANTORO OVER HET CULTUREEL ACCOORD

In *Mimbar Indonesia* van 22 April en 6 Mei jl. gaf Ki Hadjar Dewantoro een beschouwing over het Cultureel Accoord der R.T.C. In het eerste hoofdstuk zette hij uiteen, waarom hij aan de goede bedoelingen der Nederlanders twijfelde en hoe, naar zijn mening, door handige tactiek en psychologisch overwicht dit accoord aan Indonesië is opgedrongen. In het tweede hoofdstuk behandelt hij puntsgewijs de artikelen der overeenkomst.

Deze duidelijke en onomwonden uiteenzetting, hieronder in het kort weergegeven, verklaart waarom het Cultureel Accoord op het Taman-Siswa-Congres van 1 en 2 Maart 1950 is verworpen en waarom Ki Hadjar het in zijn prae-advies voor de Indonesische Culturele Conferentie te Djakarta op 5, 6 en 7 Augustus 1950 heeft afgewezen.

De onderhandelingen ter R.T.C.

De R.T.C., die thans geschiedenis is geworden, heeft de aandacht van de gehele wereld getrokken. Die aandacht dankt Indonesië aan zijn strategische ligging: wie Indonesië beheerst kan de Pacific beheersen.

Japan deed een vergeefse greep naar deze macht. Nederland trachtte daarop zijn koloniale politiek te verzachten overeenkomstig het „Decemberwoord” van zijn Koningin. „Dien de goden verderven willen, slaan zij eerst met blindheid”. In blindheid heeft Nederland fout op fout gemaakt. De December-divisie, die koningin Wilhelmina als een „heilige” divisie had bedoeld, heeft zich aan wreedheden schuldig gemaakt.

De Linggadjati-overeenkomst stelde teleur; de Renville-overeenkomst, voorafgegaan door de eerste „koloniale oorlog”, wekte onze woede op. De tweede „clash” maakte definitief een einde aan de vriendschap tussen Indonesië en Nederland. De R.T.C. trachtte nog op te lappen wat gescheurd was, maar een compromis alleen door hevige druk bereikt, kan geen lang leven leiden.

De Nederlanders wilden redden wat er nog te redden viel en hun macht in semi-koloniale vorm bestendigen en daartoe zou de Nederlands-Indonesische Unie genoeg gelegenheid bieden.

Niet voor niets was de historische Ridderzaal als onderhandelings-

plaats gekozen. En ook in andere opzichten bleek de politiek-psychologische berekening der Nederlanders. Ook in hun koloniaal beleid zijn zij altijd goede schaakspelers geweest, bereid om door een offer de aandacht af te leiden en „mat” te forceren. Nederland was bereid op in het oog springende punten te capituleren, doch wist successen te behalen op „kleinere” punten, die grote mogelijkheden in zich borgen.

De Indonesiërs konden zich dikwijls „overwinnaars” voelen en verloren daardoor hun waakzaamheid. De Indonesiër is van nature lankmoedig, goed van vertrouwen en sterk subjectief. Onze delegatie was geneigd op de hoofdzaken te letten en alle problemen globaal te bekijken. Daardoor werd zij, door lichtere of zwaardere druk, verschillende malen voor een fait accompli geplaatst.

Een voorbeeld was de kwestie van de culturele samenwerking, beschouwd als een probleem van de tweede orde. Vóór de R.T.C. gingen er in Indonesië reeds stemmen op, die meenden dat het voorgestelde ontwerp ter zake een zware verplichting zou vormen. Onze delegatie wees er echter op, dat de grondslagen ervan luiden: vrijheid, vrijwilligheid, wederkerigheid en een vrije ontwikkeling van de menselijke geest.

Sommige Indonesische leidende figuren vreesden echter, dat Nederland zijn culturele activiteit zou gebruiken om zijn koloniale politiek te handhaven en te versterken. Zij verwachtten daarom dat Nederland naast deze aanvaardbare grondslagen bijzondere bepalingen zou willen inlassen, die deze grondslagen in gevaar zouden brengen.

Nederland verscheen met een zeer „zware” delegatie, waartegen de Indonesische maar schamel afstak. Niet alleen waren de Nederlandse delegatieleden vooraanstaande figuren op het culturele veld, maar velen van hen waren de leermeesters van de Indonesische onderhandelaars. Door deze psychologische intimidatie konden de Nederlanders de aandacht van bepaalde punten afleiden en gemakkelijk een overwinning boeken.

De Nederlanders beseften zeer wel, dat een overwinning op het culturele veld een grote invloed zou hebben op de politieke situatie. Daarom wilden zij alle betrekkelijke problemen tot in finesses behandelen. Van Indonesische zijde had men maar geringe belangstelling voor vraagstukken, die niet onmiddellijk aan de politiek gekoppeld waren. De Indonesische tekst van de overeenkomst bewijst dit: vele zinsneden zijn taalkundig zwak of zelfs foutief; ze zijn kennelijk een vertaling van Nederlandse voorstellen, die kant en klaar ter tafel zijn gebracht en zonder veel veranderingen zijn aanvaard.

Inhoud van het Cultureel Accoord

Een artikel van het Uniestatuut (Art. 23) constateert het bestaan van een cultureel accoord tussen Indonesië en Nederland.

In dit accoord, eveneens van kracht geworden bij de R.T.C., wordt in de inleiding verklaard, dat de partijen „bezield (zijn) door de gelijke wens om haar wederzijdse betrekkingen op het gebied van onderwijs, wetenschap en cultuur in het algemeen te bevorderen”.

In hoofdstuk I artikel 1 is bepaald, dat deze betrekkingen „berusten op basis van volledige vrijheid, vrijwilligheid en wederkerigheid” en „een universeel karakter dragen en gericht zijn op de verwezenlijking van de vrije ontplooiing van de vrije menselijke geest”.

Evenwel volgen er enige artikelen die niet geheel in overeenstemming zijn met deze volledige vrijheid, vrijwilligheid en wederkerigheid. Naar onze mening is het gevaar groot, dat de basis-artikelen, die deze vrijheid en vrijwilligheid garanderen, worden ontkracht en tenietgedaan door de bijzondere artikelen die volgen en verschillende verplichtingen inhouden. Deze antithese kan misverstanden en spanningen in het leven roepen, die kunnen leiden tot noodzakelijke compromissen en ten slotte zou dit alles kunnen uitlopen op een volledige „capitulatie” van een der partijen.

Sommige van de gegarandeerde vrijheden hebben voor Indonesië geen waarde, maar betekenen een groot voordeel voor Nederland.

Artikel 7 bijvoorbeeld zegt: De beide deelgenoten verbinden zich „de uitwisseling van radio-uitzendingen op cultureel gebied en nieuwsberichten te bevorderen”. Nederland zal hiervan een ruim tactisch en psychologisch gebruik maken en de vrije atmosfeer zal spoedig plaats maken voor gebondenheid. Van „uiteenzettingen” zal men via „raadgevingen” en „aansporingen” gemakkelijk komen tot „verbintenissen” en „dwang”. Indonesië heeft omgekeerd dezelfde rechten, maar kan ze niet gebruiken.

Artikel 8 luidt: „De beide deelgenoten verbinden zich elkaar steun te verlenen ten behoeve van de ontwikkeling van onderwijs en wetenschap en in het algemeen ter bevordering van de cultuur, indien zulks door een der deelgenoten wordt verzocht”.

Dit artikel versterkt de indruk van *Artikel 7*. De partijen „verbinden zich elkaar steun te verlenen”. Een „verbintenis” dus. Waar is de vrijheid, de vrijwilligheid? En de „wederkerigheid”, die is uitgedrukt, dwingt ons de ontplooiing van de Nederlandse cultuur in ons land te steunen. Wij wijzen geen buitenlandse cultuur af, als wij maar zelf mogen kiezen wat onze eigen cultuur zou kunnen verrijken.

Artikel 9 betreft „de uitwisseling van hoogleraren, leraren, des-

kundigen op het gebied van wetenschappen, opvoeding, onderwijs en kunsten". Wij zouden willen vragen, wie heeft hiervan het meeste voordeel? Natuurlijk profiteren wij van de overkomst van hoogleraren en deskundigen e.d. Maar dit hoort niet in het accoord thuis. Wij moeten vrij zijn te kiezen welke personen wij uit het buitenland nodig hebben. Wij willen niet aan Nederlanders alleen gebonden zijn.

Artikel 10: „De beide deelgenoten kunnen op elkaars grondgebied instituten van onderwijs, kunst en van andere culturele aard oprichten en in stand houden". Zij het ook met inachtneming van de hier geldende bepalingen, kan Nederland instituten in geheel Indonesië stichten.

Wij herinneren ons dat omstreeks de tijd van de R.T.C. Nederlanders in Surabaya het plan vormden om een groots opgezet cultureel instituut op te richten, een „cultureel centrum", te bekostigen door de Nederlandse ondernemers in Oost-Java. Een van de initiatiefnemers was de heer Van der Plas, die reeds een uitgestrekt terrein in Surabaya voor dit doel had uitgezocht. Zulke centra zouden ongetwijfeld in allerlei plaatsen verrijzen waar Europese ondernemingen gevestigd zijn. Omgekeerd zou Indonesië natuurlijk instituten in Nederland kunnen stichten, maar is dit mogelijk en is dit nuttig? Kunnen wij bijv. academies stichten voor Indonesische kunst en taal in Nederland? Zou het logisch zijn, als wij onze wetenschap en cultuur gingen brengen aan Nederlandse kinderen?

Artikel 11 bepaalt: „Aan de oprichting en het instandhouden van instituten van onderwijs, van geestelijke zorg, van sociale zorg en in het algemeen van instellingen van culturele aard op het grondgebied van de andere deelgenoot, door corporaties, stichtingen, verenigingen of particuliere personen, zullen geen belemmeringen in de weg worden gelegd". Weliswaar wordt de bevoegdheid van de regering om regelingen te treffen in het belang van de openbare veiligheid erkend, maar daaraan wordt toegevoegd, dat deze regelingen niet in strijd mogen zijn met de menselijke rechten, zoals deze door de V.N. zijn erkend. Dit is een elastische bepaling, waardoor veel wrijving kan ontstaan.

In *Artikel 15* is bepaald, dat „de beide deelgenoten... het leggen van contacten tussen door de respectieve landen erkende organisaties, werkzaam op cultureel gebied, daaronder begrepen jeugdorganisaties, (zullen) bevorderen". De vrijheid en vrijwilligheid zijn ook hier beperkt door een „elastische" bepaling als boven bedoeld.

Artikel 16 bedoelt hetzelfde als verschillende voorgaande artikelen, doch zegt meer concreet dat „boeken, couranten en tijdschriften, die in één der beide landen zijn uitgegeven, vrijelijk toegang vinden op

het grondgebied van het andere land". Ook hier de „elastische" voorwaarde, dat „openbare veiligheid en zedelijk welzijn" niet mogen worden geschaad.

Artikel 17 bepaalt: „Beide deelgenoten zullen de vertaling van geschriften, verschenen in de taal (talen) van het ene land, in de taal (talen) van het andere land naar vermogen bevorderen".

Ook in dit opzicht heeft de partij, die verlangend is invloed uit te oefenen op het andere land, het grootste voordeel. Nederlandse cultuurproducten, bestemd voor verspreiding in Indonesië, zullen ons land binnendringen en wij zullen *verplicht* zijn ze te aanvaarden. Wij zullen niet in de gelegenheid zijn onze cultuur te ontplooiën en te verrijken naar eigen inzicht, maar moeten accepteren wat Nederland meent dat wij nodig hebben. Is dit niet een terugkeer van de „ethische koers", zo bekend in de Nederlandse koloniale politiek?

Thans grijpen wij terug naar *Artikel 6*, waarvan wij de behandeling met opzet hebben uitgesteld.

Artikel 6 luidt: „De beide deelgenoten streven er naar om in het eigen land een redelijke kennis te bevorderen van de cultuur van de andere deelgenoot in haar essentiële bestanddelen. Dit streven zal mede worden verwezenlijkt door middel van radio, film, pers, bibliotheken, lectuurverspreiding, *onderwijs* en kunstmanifestaties."

De woorden „redelijke kennis" van „cultuur in haar essentiële bestanddelen" en het plan dit te bereiken o.a. door „onderwijs" bewijst, dat hier de bedoeling om de Nederlandse en Indonesische cultuur te „verenigen" verborgen ligt. Middel is „onderwijs", dat straks stellig „concordant" zal worden geregeld en niet „convergent".

Concordantie wil zeggen: gelijkschakeling, bijv. van de lagere scholen, zodat bijv. een leerling van de 5de klasse van de Sekolah Rakjat (volksschool) kan overgeplaatst worden naar de 5de klas van de Europese lagere school. Zou dit niet de wedergeboorte van de H.I.S. betekenen?

Er zullen onderhandelingen worden gevoerd in de Gemengde Culturele Commissie of in werkcommissies of op hoger niveau, op de Ministers-conferenties, over het onderwijs in de Nederlandse taal op de bovenbouw van de Middelbare School, over Nederlands als voertaal naast het Indonesisch en zo verder. Maar er zal niet worden voorgesteld om scholen in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Lutjebroek te verindonesiseren. Daarom moeten wij ons nooit op „concordantie" vastleggen, maar streven naar „convergentie". Overeenstemming zou alleen op universitair peil nagestreefd mogen worden.

De Gemengde Culturele Commissie en eventuele werkcommissies

hebben tot taak inhoud te geven aan de culturele overeenkomst. Volgens *Artikel 5* heeft de Gemengde Culturele Commissie een speciale taak met betrekking tot het bij *Artikel 6, 12 en 14* bepaalde. Dus met betrekking tot „een redelijke kennis van de cultuur van de andere deelgenoot” (zie boven) en „bevoegdheden die over en weer aan het bezit van getuigschriften en graden kunnen worden verbonden” en de „mogelijkheden ten aanzien van de aanpassing van de verschillende soorten van onderwijs in het ene land aan die in het andere land” en het „bevorderen dat beurzen beschikbaar worden gesteld”.

Het is duidelijk de bedoeling om de mogelijkheden van concordantie te versterken en te concretiseren: gelijkstelling van diploma's, titels en graden, gelijkschakeling van onderwijsvormen en van studiebeurzen. Laten wij vooral bedenken, dat iedere geldelijke steun een geestelijke band betekent. De bedoeling om onze cultuur samen te smelten met de Nederlandse is duidelijk.

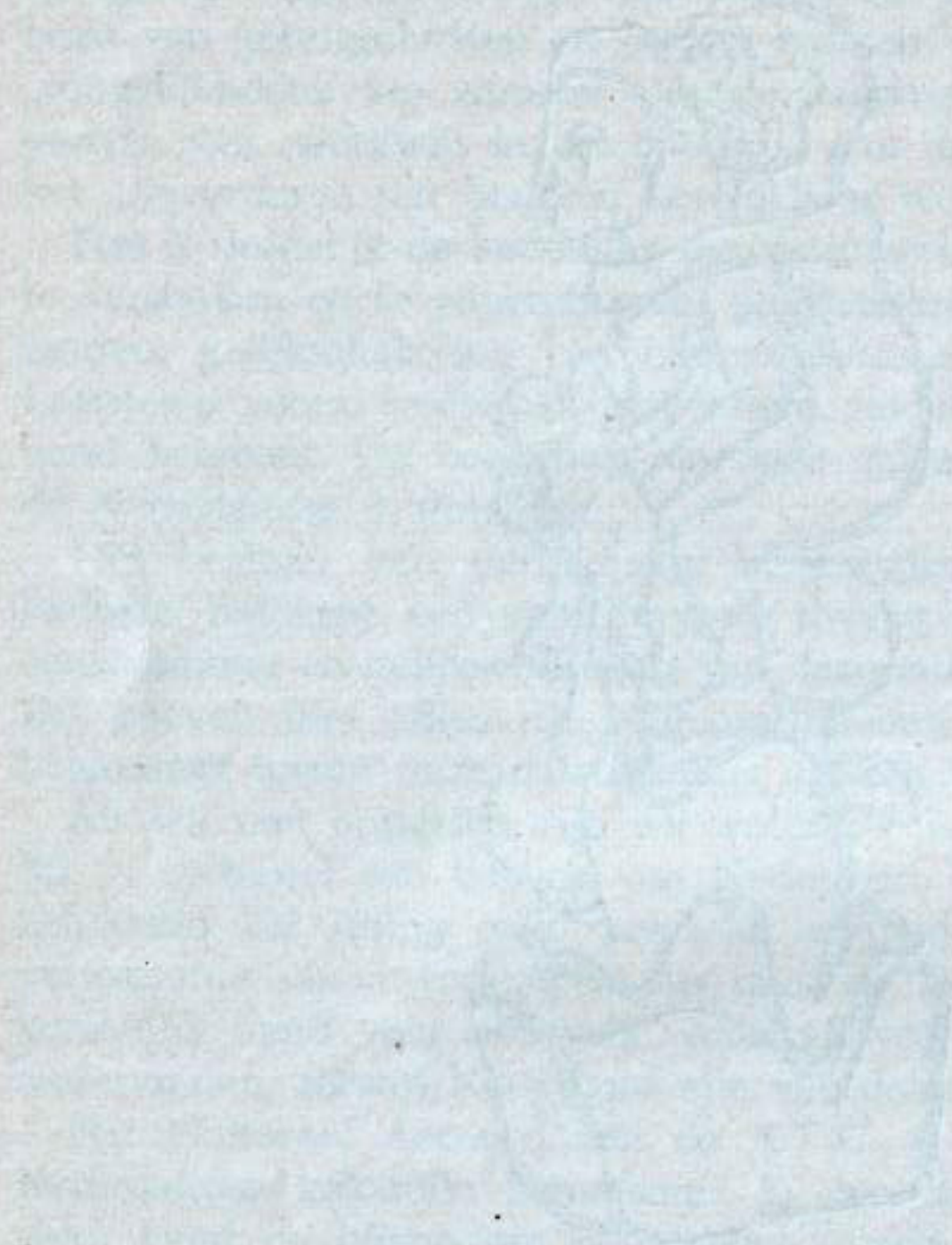
Het bestaan van permanente commissies zoals de overeenkomst bedoelt, betekent een voortdurende dwang om te denken aan overeenstemming en gelijkschakeling van onze cultuur met de Nederlandse. Dit knevelt niet alleen de vrije ontplooiing van onze cultuur, maar belemmert tevens onze ontwikkeling als een vrij en soeverein volk.

Als wij niet oppassen zijn wij weldra — hoewel politiek onafhankelijk — cultureel een kolonie van Nederland. En onze culturele afhankelijkheid zal stellig onze politieke vrijheid in gevaar brengen. De permanente samenwerking is, als men de bepalingen bestudeert, een knellende band voor ons volk, waarvan wij zeer veel schade kunnen ondervinden, terwijl Nederland alle voordelen plukt.

Het Cultureel Accoord van de R.T.C. is een voortzetting van de Nederlandse koloniale bemoeienis in ons land, buiten het politieke veld. Door de bijzondere bepalingen worden de principes van „vrijheid” en „vrijwilligheid” tot holle woorden, terwijl de „wederkerigheid” de „vrijheid” verzwakt en de „vrijwilligheid” in „verplichting” en „dwang” overgaat.

Naar onze mening is de overeenkomst in strijd met de idealen van ons volk, dat sedert 17 Augustus 1945 reeds een duidelijke voorstelling heeft van wat een „nationale cultuur” wordt genoemd.





De vignetten in dit nummer zijn van Baharudin, O. Effendi en Zaini.

De Stichting voor de Culturele Samenwerking, opgericht op 26 Februari 1948, stelt zich ten doel overzee de kennis van en het contact met de Westerse cultuur speciaal in haar Nederlandse vorm te stimuleren, terwijl omgekeerd hetzelfde in Nederland zal worden nagestreefd ten aanzien van Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen.

